ייוו"א / ארכיון
ייוו"א / ארכיון

פינפטער יאהרגאַנג. Nr. 2 (30) פרייז 85 גר. ערשיינט יעדען חודש.

בית יעקב לכו ונלכה באור ד׳ (ישעי׳)

אילוסטרירטער פאמיליען=זשורנאל

אשה יראת ד׳ היא תתהלל (משלי)

בית יעקב

ארגאַן פאַר די אינטערעסען פון בית=יעקב=שולען און אָרגאַניזאַציעס בנות=אגודת=ישראל אין פוילען.

ב״ה לאָדז, טבת – שבט תרפ״ח. | № 30. | Łódź, Luty 1928 r.

דער ציעל פון די בית יעקב שולען: ערציהען די יודישע טעכטער אין גייסט פון דער יודישער תורה און ישראל׳ס היסטאָרישע אייביגקייט׳ס-אידעאַלען.

אבאָנאמענטס-פרייז: א יאָהר 8 גילד. אויסל.: 2 דאָלאַר. געלד פריהעראויס.

אַדרעס פון רעד. און אַדמ.:
Łódź, ul. Aleksandrowska 28

דאָס פראָגראַם פון בנות אגודת ישראל: פליכט-ערפילונג פון דער יודישער פרוי אין דער לעזונג פון די יודישע פראָבלעמען און גייסט פון תורה ומסורה.

אינהאַלט:

1) פון מיין רייזע אין דייטשלאַנד — — א. ג. פרידענזאָן
2) פעדאַגאָגישע שמועסען — — — ד״ר ה. איינשטעדטער
3) נאַטור-וויסענשאַפט אינ׳ם ליכט פון יודענטום — פראָפ. ד״ר ד. פינק
4) רעליגיע — — — — — ד״ר בנציון פעסלער
5) דאָרטען — דאָ (צו חמשה עשר בשבט) — מאיר וואָזדיסלאַווסקי, תל-אביב
6) יודישע רעליגיעזיטעט און די יודישע פרוי — מ. צייגער
7) צו שבת-שירה (ליד) — — — א. ז. פרידמאַן
8) בין-השמשות (ליד) — — — — ד. גוטענטאַג
9) שרה — די מוטער פון אידעאַל — — הרב משה חיים לויא
10) די וועלט פונ׳ם קינד — — — ראַבינדראַנאַט טאַגאָריע
11) מחשבה-בליצען — — — — איש-לוי
12) לאַגד-בעראַטונג פון בנות-אַגודת-ישראל: א) ערעפנונג; ב) טעטיגקייטס-בעריכט פון צ. ס. במשך 22 חדשים; ג) דיסקוסיעס; ד) בעשלוסען; ה) אַ מענער-ראַט.
13) קאָרעספּאָנדענציעס.
14) פון חודש צו חודש
15) נאָטיצען און אַנאָנסען.

ערשטע בייליאַגע: „קינדער=גאָרטען"

16) ראש=השנה צו די ביימער — — — ד״ר י. בעק.
17) דער שבת (אַ אמת׳ע געשיכטע) — — שרה שענירער
18) חמשה-עשר בשבט (ליד) — — — שלמה וויינריב
19) שרה׳לה די יתומה — — — — ב. דוואָרישצין
20) שניי-טייבעלעך (ליעד) — — — י. ל.ק.

צווייטע בייליאַגע: די חנוכת=הבית=פייערונג פון דער צווייטער בית=יעקב=שולע אין לאָדז (אויספיהרליכער בעריכט)

בילדער: 1) רבי יעקב ראָזענהיים שליט״א 2) הרב ד״ר עמנואל קאַרלעבאַך זצ״ל

רעדאַקטאָר: א. ג. פרידענזאָן

פינפטער יאָהרגאַנג
№ 2(30)
לאָדז

בית־יעקב־זשורנאַל

ב״ה כסלו תרפ״ח
Luty 1928

ערשיינט יעדען חודש

א. ג. פרידענזאָן.

די אָרטאָדאָקסיע אין דייטשלאַנד.

ממזרח שמש עד מבוא מחלל שם ד׳! — „פונ׳ם אָרט, וואו די זון שיינט אויף ביז׳ן אָרט, וואו זי גייט אונטער איז געלויבט ג—ט׳ס נאָמען," — האָט מיט פּאַטאָס אויסגערופען רבי יעקב ראָזענהיים אויפ׳ן מאַסען־מיטינג אין בערלין, בעת׳ן רעדען וועגען וואוקס אין ענטוויקלונג פון דער אָרטאָדאָקסיע, וועגען ריזיגען פערשפּרייטען זיך פון דער אגודה אין גאָר דער וועלט, אין מערב און מזרח. פאַר שמחה און בעגייסטערונג האָט דער טיף־עמפּפינדליכער ה׳ ראָזענהיים געוויינט און דעם גאַנצען טויזענד־קעפּיגען עולם געבראַכט צו טרערען...

די אידעע פון אַ פעראייניגטער לעבעדיגער וועלט־אָרטאָדאָקסיע, וואָס איז שוין אין לעבען אַריינגעדרינגען מיט טיפע שרשים און רעאַליזירט זיך, וואָס ווייטער אין ברייטערע פאָרמען, בעקרעפטיגט דעם גרויסען וועלט־אמת דאָס נצח ישראל לא ישקר — דער אייביגקייטס־קיום פון ישראל־פאָלק, בלייבט אַל׳דורות׳דיגע ערשיינונג!

ביי אַ כנסי׳ גדולה, אָדער ביי אַ צענטראַל־ראַט זיצונג פון דער אַל־וועלטליכער אגודה־אָרגאַניזאַציע, די כנסי׳ קטנה, וואו פערטרעטער פון אַלע לענדער בעטייליגען זיך, געפינט מען זיך אונטער׳ן שטאַרקען רושם פון דעם נצחיות׳דיגען געהיימניספולען כח, וואָס דאָס יודענטום פערמאָגט און ס׳בעהערשט די איבערצייגונג, אַז דער דאָזיגער כח וואָס איז פאַר דער גאַנצער וועלט אַזוי וואונדערליך און נישט בעגרייפבאַר איז נישט קיין אַנדערער, ווי די תורה און אמונה, וואָס קלאַמערט אונזערע הערצער און צעמענטירט אונזער עקשנותדיגער שטאַנדה[illegible].

כדאי אָבער בעזונדער זיך אָפּצושטעלען אויף דער קאָלאָסאַל־בעדייטענדער ראָלע, וואָס עס שפּילט אין דער אגודה־בעוועגונג די דייטשע אָרטאָדאָקסיע. דאָס לעבען און ווירקען פונ׳ם אָרטאָדאָקסישען יודענטום אין דער אשכנזישער מדינה, מיט אַלע זיינע מעלות און חסרונות איז פאַר אונז אין מזרח־אייראָפּע [illegible] שטאַרק בעלעהרענד.

דעם שרייבער פון די שורות איז נישט איינמאָל אויסגעקומען צו הערען און זעהן, ווי די געגנער פון רעליגיעזען יודענטום, קריצען מיט די ציין פאַר שנאה בעתן דערמאָנען די אָרטאָדאָקסיע אין דייטשלאַנד. „פראַנקפורט" איז ביי זיי, ווי אַ דאָרן אין אויג. די אגודה־פיינד פון יעדער פאַרב און קאָליר דערלויבען זיך צו גיסען פילע עמערס שמוץ אין אויסצוטראַכטען כלערליי בלבולים אויפען אדרעס פון אונזערע אידעען־פריינד אין מערב־אייראָפּע. פאַר׳ן כלומר׳שט מיאוס׳טען „פּסול אין דער משפחה" טהון זיי פאַרוואַרפען אונזער קרובה׳שאַפט און צוזאַמענאַרבייט מיט דער דייטשער אָרטאָדאָקסיע.

די טענדענץ פון דער קאַמפּאַניע אַקעגען דער דייטשער אָרטאָדאָקסיע איז גרינג צו פערשטעהן. יעדער בר־דעת שטויסט זיך לייכט אָן אויף דעם הויפּט־אַרגומענט אין קאַמף, וואָס ווערט בענוצט כלפּי „פראַנקפורטער פרומקייט" דעם מקור פון דער רעליגיעזער וועלט־אַנשויאונג, וואָס האַלט זיך אַזוי אייזען־פעסט אין דער געגעבענער שעה און די פּערספּעקטיווען לטובת דער פערברייטערונג פון רעליגיעזען געדאַנק אין גאַנץ מערב־אייראָפּע, וואָס זענען אויף להבא גוטע און פיל־צוזאָגענדע.

דאָ האַנדעלט זיך בעיקר אין דער סינטעזע צווישען קולטור־יודישקייט תורה־וויסענשאַפט, וועלטליכקייט. יודישער טראַדיציע...

רבי יעקב ראָזענהיים
גריגדער און פּרעזידענט פון
„אגודת ישראל"

די מאָדערנע נאַציאָנאַלע גרופּירונגען אויף דער יודישער גאַס דאָ אין מזרח־אייראָפּע — פּוילען־גאַליציען־ליטע האָבען גענומען אין ארענדע די אייראָפּעאישע קולטור, זיי האָבען מאָנאָפּאָליזירט די וועלטליכע וויסענשאַפט און זיי האָבען געוואָרפען די לאָזונג פון אַ מערקווירדיג־לעכערליכער שיטה, וואָס דינט זיי אָבער אַלס כלי־זין געגענאיבער דער אָרטאָדאָקסיע אין די קרייזען פון נאַאיווע יוגענדליכע עלעמענטען, וועלכע ס׳לאָקט דער גלאַנץ פון אייראָפּעאיזם און וועלטליכקייט.

אָט פרעדיגען די אַפּאָסטאָלען פון די ניי־געבאַקענע

פון חודש צו חודש.

— ג׳־ה׳ טבת איז אין בערלין פאָרגעקומען אַ זיצונג פונ׳ם העכסטען אָרגאַן פון דער אַגודת־ישראל, דער צענטראַל־ראַט. דער לעצטער צעהלט 100 מיטגלידער, פערטרעטער פון אַלע לענדער אין דער גאַנצער וועלט. אויף דערזעלבער זיצונג האָט דר. דייטשלענדער אָפּגעגעבען אַ אויספיהרליכען בעריכט אַלס לייטער פון דער „קרן־התורה" צענטראַלע. אינ׳ם בעריכט האָט דאָס גרעסטע אָרט פערנומען די אַרבייט פאַר דער בית־יעקב־בעוועגונג. פונ׳ם בעריכט איז געווען צו זעהן דאָס אַ דאַנק דער קה״ת צענטער. פערברייטערט זיך די ב״י בעוועגונג. דער צ. ר. האָט מיט ענטוזיאַזם אויסגעדריקט דאַנק און אַנערקענונג דער דר. דייטשלענדער פאַר זיינע גרויסע לייסטונגען.

— אויף דער דערמאָהנטער צ. ר. זיצונג, האָט ה׳ א. ג. פרידענזאָן, (לאָדז) רעפערירט דאָס בנות־פּראָבלעם און אָפּגעלירט צום צ. ר. בייהילפיג צו זיין אין דעם דורכפיהרען דעם קורס פאַר אויסבילדען „פיהרערינס" און צו דעם צוועק דעלעגירען אַ פרויען־קראַפט, וועלכע זאָל אויך בעזוכען די פּראָווינץ מיט האַלטען פאָרטראַגען. די אויספיהרונגען פון ה׳ פרידענזאָן זענען אונטערשטיצט געוואָרען דורך דר. דייטשלענדער, הרב ד״ר לעווענשטיין (ציריך) און רעד. פרידמאַן (וואַרשאָ) אויף דער לעצטער זיצונג האָט הרב דר. עזרא מונק (בערלין) פאָרגעלייגט אַ רעזאָלוציע מכה׳ן אונטערשטיצען דעם פיהרערין־קורס און איינשטימיג איז בעשלאָסען געוואָרען בעאויפטראַגען דעם „קרן־התורה"־צענטראַלע אין וויען דערפאַר צו זאָרגען.

— זונטאָג און מאָנטאָג 7־טער און 8־טער טאָג חנוכה איז אין פראַנקפורט פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ פון אַלע מערב־אייראָפּעאישע אָרט. יוגענד־אָרגאַניזאַציעס מיט דער בעטייליגונג פון 400 דעלעגאַטען. אין נאָמען פון דער אָרטאָדאָקסישער יוגענד אין פוילען האָט זיך אין דער קאָנפערענץ בעטייליגט ה׳ פרידענזאָן, וועלכער האָט נאָך דער בעגריסונג פון פאָרזיצענדען ד״ר שטיין (קעלן) איבערגעבען אַ גרוס פון אָרטאָדאָקסישען לעבען אין פּוילישען לאַנד. פאַר די פרויען־דעלעגאַטינס האָט געהאַלטען אַ רעפעראַט פרל. ד״ר ל. פרייזמאַן. פרל. יודית ראָזענבוים האָט רעפערירט וועגן דער בית־יעקב־בעוועגונג און אויך געוועקט דעם אינטערעס צו דער בנות־בעוועגונג אין פּוילען.

— זונטאָג פ׳ ויחי איז אין הערער־זאַל פון דר. הילדעס היימער׳ס סעמינאַר אין בערלין, פאָרגעקומען אַ פּעדאַגאָגישע בעראַטונג. אַנטייל גענומען האָבען: דר. דייטשלענדער (וויען) א. ג. פרידמאַן (וואַרשאָ) דר. שטיין (קעלן) דיר. קאָפּלאָוויטש (ריגע) דר. אַלי׳ מונק (בערלין) דר. ב. יאַקובזאָן (האַמבורג) און א. ז. פרידענזאָן (לאָדז). אויף דער בעראַטונג זענען בעהאַנדעלט געוואָרען אַ רייהע פּעדאַגאָגישע פּראָבלעמען, ווי אונטעררִיכט־פּראַגען, לעהר־ביכער א. אַ. וו. עס זענען אָנגענומען געוואָרען וויכטיגע בעשלוסען.

— הרב טובי׳ הורוויץ איז פאָריגען חודש אָפּגעפאָהרען נאָך ענגלאַנד און אַמעריקאַ צו פּראָפּאַגאַנדירען דעם בוי פון בית־יעקב־סעמינאַר אין קראָקאָ. לויט די דערהאַלטענע ידיעות האָט אין לאָנדאָן הרב הורוויץ געהאַט אַ אונגעהויערען ערפאָלג. אַ רייהע בעדייטענדע פּערזענליכקייטען פון ענגלישען יודענטום האָבען צוגעזאָגט זייער וואַרימע אונטערשטיצונג פאַר׳ן בית־יעקב־ווערק. די טעג איז הרב הורוויץ שוין אָפּגעפאָהרען אין ניו־יאָרק.

— ה׳ א. ז. פרידמאַן האָט בעזוכט די ב״י שולע אין לעמבערג. דאָרט פאַר די תלמידות געהאַלטען אַ גייסטרייכען פאָרטראַג. — אין וואַרשאָ ווערט די צייט געעפענט די צווייטע בית־יעקב־שולע. אַ גרויסען דאַנק פערדינט דערביי דער חשוב׳ער עסקן און גרינדער פון דער ערשטער ב״י שולע ה׳ יואל אונגער.

ה׳ פרידענזאָן איז איינגעלאַדען געוואָרען אין אַ רייהע שטעדט צו פּראָפּאַגאַנדירען פאַר׳ן גרינדען ב״י שולען. די טעג האָט אויך ה׳ פרידענזאָן בעזוכט די ב״י שולע אין לובלין. די לעהרערין פרוי יאַקובאָוויטש האָט עקזאַמינירט די תלמידות און ס׳וויזט אויס גרויס ערפאָלג.

בעשלוס פון לאָדזער בית־יעקב־קוראַטאָריום וועגען בית־יעקב־זשורנאַל

פּרעסע־רעפעראַט אין דער שולע.

אויף איינע פון די לעצטע קוראַטאָריום־זיצונגען, איז ברייט בעהאַנדעלט געוואָרען די פראַגע וועגען פערשפּרייטען דעם בית־יעקב־זשורנאַל. אַלע מיטגלידער פון קוראַטאָריום האָבען איינשטימיג זיך אַרויסגעזאָגט זייער מיינ׳נג אַז דאָ האַנדעלט זיך נישט וועגען שטיצען לשם פילאַנטראָפּיע, נור עס איז אַ פראַגע פון נויטיגקייט פאַר די שולען. די מאַטעריאַלען פון ב״י און „קינדער־גאָרטען" זענען ערשטקלאַסיג געפּאַסט און נוצליך אַלס לעזע־מאַטעריאַל פאַר די שול־קינדער.

נאָך אַ לענגערע ערנסטע דעבאַטע איז איינשטימיג בעשלאָסען געוואָרען: **אָבליגאַטאָריש פערפליכטען אַלע עלטערן פון די שול־קינדער, אין זייער אייגענעם אינטערעס, רעגולער צו אַבאָנירען דעם זשורנאַל און דעם אַבאָנענט־ביטראַג צאָהלען אַלס צושלאַג צום שכר־למוד. דאַדורך וועט אויך געהאָלפען ווערען אין אַ גרויסער מאָס די לעזונג פון שול־ליטעראַטור.**

דאָנערשטאָג, פ׳ ויחי איז אין לאָקאַל פון דער שולע (פּיראַמאָוויטש 2) פאָרגעקומען אַ פּרעסע־רעפעראַט פאַר די העכערע קלאַסען צוערשט האָט גערעדט דירעקטאָר ה׳ ראָזאַנעס און דערנאָך רעד. פרידענזאָן. ביידע רעפערענטען האָבען אין אַ אָנציהענדער פאָרם געוועקט ביי די תלמידות דאָס פערשטענדניס פאַר דער בית־יעקב־ליטעראַטור אַזוי פאַר׳ן לעזען ווי פאַר׳ פערשפּרייטען.

י. גרינבערג
וואָסכאָדניאַ 45, טעלעפאָן 90־31.
דרוקעריי
און ליטאָגראַפיע
פערטיגט אויס אַלער אַרט דרוק־אַרבייט. די דרוקעריי איז מאָדערן איינגעאָרדענט פאַר יודישע צייטשריפטען, זאַמעלביכער און צייטונגען.

פינפטער יאָהרגאַנג
№ 2(30)
לאָדז

בית-יעקב-זשורנאַל

ב״ה טבת תרפ״ח
Luty 1928

ערשיינט יעדען חודש

א. ג. פרידענזאָן.

די ארטאדאקסיע אין דייטשלאנד.

ממזרח שמש עד מבואו מהלל שם ד׳! — „פון׳ם אָרט, וואו די זון שיינט אויף ביז׳ן אָרט, וואו זי גייט אונטער איז געלויבט ג—ט׳ס נאָמען,“ — האָט מיט פּאַטאָס אויסגערופן רבי יעקב ראָזענהיים אויפ׳ן מאַסען-מיטינג אין בערלין, בעת׳ן רעדען וועגען וואוקס אין ענטוויקלונג פון דער אָרטאָדאָקסיע, וועגען ריזיגען פערשפרייטען זיך פון דער אגודה אין גאָר דער וועלט, אין מערב און מזרח. פאַר שמחה און בּעגייסטערונג האָט דער טיף-עמפפינדליכער ה׳ ראָזענהיים געוויינט און דעם גאַנצען טויזענד-קעפּיגען עולם געברענגט צו טרעהרען...

די אידעע פון אַ פעראייניגטער לעבעדיגער וועלט-אָרטאָדאָקסיע, וואָס איז שוין אין לעבען אריינגעדרינגען מיט טיפע שרשים און רעאַליזירט זיך, וואָס ווייטער אין בּרייטערע פאָרמען, בּעקרעפטיגט דעם גרויסען וועלט-אמת דאָס נצח ישראל לא ישקר — דער אייביגקייטס-קיום פון ישראל-פאָלק, בּלייבט אַל׳דורות׳דיגע ערשיינונג!

ביי אַ כנסי׳ גדולה, אָדער ביי אַ צענטראַל-ראַט זיצונג פון דער אַלוועלטליכער אגודה-אָרגאַניזאציע, די כנסי׳ קטנה, וואו פערטרעטער פון אַלע לענדער בעטייליגען זיך, געפונט מען זיך אונטער׳ן שטאַרקען רושם פון דעם נצחיות׳דיגען געהיימניספולען כח, וואָס דאָס יודענטום פערמאָגט און ס׳בּעהערשט די איבערצייגונג, אז דער דאָזיגער כח וואָס איז פאַר דער גאַנצע וועלט אזוי וואונדערליך און נישט בּעגרייפּבּאַר איז נישט קיין אַנדערער, ווי די תורה און אמונה, וואָס קלאַמערט אונזערע הערצער און צעמענטירט אונזער עקשנותדיגער שטאַנדהאַפט.

כדאי אָבער בעזונדער זיך אָפּצושטעלען אויף דער קאָלאָסאַל-בּעדייטענדער ראָלע, וואָס עס שפּילט אין דער אגודה-בּעוועגונג די דייטשע אָרטאָדאָקסיע. דאָס לעבען און ווירקען פון׳ם אָרטאָדאָקסישען יודענטום אין דער אשכנזישער מדינה, מיט אַלע זיינע מעלות און חסרונות איז פאַר אונז אין מזרח-אייראָפּע שטאַרק בּעלעהרענד.

דעם שרייבער פון די שורות איז נישט איינמאָל אויסגעקומען צו הערען און זעהן, ווי די געגנער פון רעליגיעזען יודענטום, קריצען מיט די ציין פאַר שנאָה בעתן דערמאָנען די אָרטאָדאָקסיע אין דייטשלאַנד. „פראַנקפורט“ איז ביי זיי, ווי אַ דאָרן אין אויג. די אגודה-פיינד פון יעדער פאַרב און קאָליר דערלויבּען זיך צו גיסען פולע עמערס שמוץ און אויסצוטראַכטען כלערליי בּלבולים אויפן אדרעס פון אונזערע אידעען-פריינד אין מערב-אייראָפּע. פאַר׳ן כלומר׳שט מיאוס׳טען „פסול אין דער משפּחה“ טהון זיי פאַרוואַרפען אונזער קרובה׳שאַפט און צוזאַמענאַרבייט מיט דער דייטשער אָרטאָדאָקסיע.

די טענדענץ פון דער קאַמפּאַניע אַקעגען דער דייטשער אָרטאָדאָקסיע איז גרינג צו פערשטעהן. יעדער בר-דעת שטויסט זיך לייכט אָן אויף דעם הויפּט-אַרגומענט אין קאַמף, וואָס ווערט בענוצט עפּי „פראַנקפורטער פרומקייט“ דעם מקור פון דער רעליגיעזער וועלט אַנשויאונג, וואָס האַלט זיך אַזוי אייזען-פעסט אין דער געגעבענער שעה און די פּערספּעקטיווען לטובת דער פערבּרייטערונג פון רעליגיעזען געדאַנק אין גאַנץ מערב-אייראָפּע, וואָס זענען אויף להבא גוטע און פיל-צוזאָגענדע.

דאָ האַנדעלט זיך בעיקר אין דער סינטעזע צווישען קולטור-יודישקייט תורה-וויסענשאַפט, וועלטליכקייט. יודישער טראַדיציע...

די מאָדערנע נאַציאָנאַלע גרופּירונגען אויף דער יודישער גאַס דאָ אין מזרח-אייראָפּע — פוילען-גאַליציען-ליטע האָבען גענומען אין ארענדע די אייראָפּעאישע קולטור, זיי האָבען מאָנאָפּאָליזירט די וועלטליכע וויסענשאַפט אין זיי האָבען געוואָרפען די לאָזונג פון אַ מערקווירדיג-לעכערליכער שיטה, וואָס דינט זיי אָבער אלס כלי-זין געגענאיבער דער אָרטאָדאָקסיע אין די קרייזען פון נאַאיווע יוגענדליכע עלעמענטען, וועלכע ס׳לאָקט דער גלאַנץ פון אייראָפּעאיזם און וועלטליכקייט.

אָט פרעדיגען די אפּאָסטאָלען פון די ניי-געבאַקענע

רבי יעקב ראָזענהיים
גרינדער און פרעזידענט פון
„אגודת ישראל“

פון חודש צו חודש.

— ב״ה טבת איז אין בערלין פאָרגעקומען אַ זיצונג פון׳ם העכסטען אָרגאַן פון דער אגודת-ישראל, דער צענטראַל-ראַט. דער לעצטער צעהלט 100 מיטגלידער, פערטרעטער פון אַלע לענדער אין דער גאַנצער וועלט. אויף דערזעלבער זיצונג האָט דר. דייטשלענדער אָפּגעגעבען אַ אויספיהרליכען בעריכט אַלס לייטער פון דער „קרןהתורה“ צענטראַלע. אינ׳ם בעריכט האָט דאָס גרעסטע אָרט פערנומען די אַרבייט פאַר דער בית-יעקב-בעוועגונג. פון׳ם בעריכט איז געווען צו זעהן דאָס אַ דאַנק דער קה״ת צענטער, פערבּרייטערט זיך די ב״י בעוועגונג. דער צ. ר. האָט מיט ענטוזיאַזם אויסגעדריקט דאַנק און אַנערקענונג דער דר. דייטשלענדער פאַר זיינע גרויסע לייסטונגען.

— אויף דער דערמאָהנטער צ. ר. זיצונג, האָט ה׳ א. ג. פרידענזאָן, (לאָדז) רעפערירט דאָס בנות-פּראָבּלעם און אַפּעלירט צום צ. ר. בּייהילפיג צו זיין אין דעם דורכפיהרען דעם קורס פאַר אויסבּילדען „פיהרערינס“ און צו דעם צוועק דעלעגירען אַ פרויען-קראַפט, וועלכע זאָל אויך בעזוכען די פּראָווינץ מיט האַלטען פאָרטראַגען. די אויספיהרונגען פון ה׳ פרידענזאָן זענען אונטערשטיצט געוואָרען דורך דר. דייטשלענדער, הרב ד״ר לעווענשטיין (ציריך) און רעד. פרידמאַן (וואַרשאָ) אויף דער לעצטער זיצונג האָט הרב דר. עזרא מונק (בערלין) פאָרגעלייגט אַ רעזאָלוציע מכּה׳ן אונטערשטיצען דעם פיהרערין-קורס און איינשטימיג איז בעשלאָסען געוואָרען בעאויפצוטראַגען דעם „קרן-התורה“-צענטראַלע אין וויען דערפאַר צו זאָרגען.

— זונטאָג און מאָנטאָג 7-טער און 8-טער טאָג חנוכה איז אין פראַנקפורט פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ פון אַלע מערב-אייראָפּעאישע אָרט. יוגענד-אָרגאַניזאַציעס מיט דער בעטייליגונג פון 400 דעלעגאַטען. אין נאָמען פון דער אָרטאָדאָקסישער יוגענד אין פוילען האָט זיך אין דער קאָנפערענץ בעטייליגט ה׳ פרידענזאָן, וועלכער האָט נאָך דער בעגריסונג פון פאָרזיצענדען ד״ר שטיין (קעלן) איבערגעגעבען אַ גרוס פון אָרטאָדאָקסישען לעבען אין פוילישען לאַנד. פאַר די פרויען-דעלעגאַטינס האָט געהאַלטען אַ רעפעראַט פרל. ד״ר ל. פרייזמאַן. פרל. יודית ראָזענבוים האָט רעפערירט וועגען דער בית-יעקב-בעוועגונג און אויך געוועקט דעם אינטערעס צו דער בנות-בעוועגונג אין פוילען.

— זונטאָג פ׳ ויחי איז אין הערער-זאַל פון דר. הילדעס היימער׳ס סעמינאַר אין בערלין, פאָרגעקומען אַ פּעדאַגאָגישע בעראַטונג. אַנטייל גענומען האָבען: דר. דייטשלענדער (וויען) א. ג. פרידמאַן (וואַרשאָ) דר. שטיין (קעלן) דיר. קאָפּלאָוויטש (ריגע) דר. אַלי׳ מונק (בערלין) דר. ב. יאַקובזאָן (האַמבורג) און א. ז. פרידענזאָן (לאָדז). אויף דער בעראַטונג זענען בעהאַנדעלט געוואָרען אַ רייהע פּעדאַגאָגישע פּראָבּלעמען, ווי אונטעררכט-פּראַגען, לעהר-ביכער א. אַ. וו. עס זענען אָנגענומען געוואָרען וויכטיגע בעשלוסען.

— הרב טובי׳ הורוויץ איז פאָריגען חודש אָפּגעפאָהרען נאָך ענגלאַנד און אַמעריקאַ צו פּראָפּאָגאַנדירען דעם בוי פון בית-יעקב-סעמינאַר אין קראָקאָ. לויט די דערהאַלטענע ידיעות האָט אין לאָנדאָן הרב הורוויץ געהאַט אַ אונגעהויערען ערפאָלג. אַ רייהע בעדייטענדע פּערזענליכקייטען פון ענגלישען יודענטום האָבען צוגעזאָגט זייער וואַרימע אונטערשטיצונג פאַר׳ן בית-יעקב-ווערק. די טעג איז הרב הורוויץ שוין אָפּגעפאָהרען אין ניו-יאָרק.

— ה׳ א. ז. פרידמאַן האָט בעזוכט די ב״י שולע אין לעמבערג. דאָרט פאַר די תלמידות געהאַלטען אַ גייסטרייכען פאָרטראָג. — אין וואַרשאָ ווערט די צייט געעפענט די צווייטע בית-יעקב-שולע. אַ גרויסען דאַנק פערדינט דערביי דער חשוב׳ער עסקן און גרינדער פון דער ערשטער ב״י שולע ה׳ יואל אונגער.

ה׳ פרידענזאָן איז איינגעלאַדען געוואָרען אין אַ רייהע שטעדט צו פּראָפּאַגאַנדירען פאַר׳ן גרינדען ב״י שולען. די טעג האָט אויך ה׳ פרידענזאָן בעזוכט די ב״י שולע אין לובלין. די לעהרערין פרוי יאַקובאָוויטש האָט עקזאַמינירט די תלמידות און ס׳וויזט אויס גרויס ערפאָלג.

בעשלוס פון לאָדזער בית-יעקב-קוראַטאָריום וועגען בית-יעקב-זשורנאַל
פּרעסע-רעפעראַט אין דער שולע.

אויף איינע פון די לעצטע קוראַטאָריום-זיצונגען, איז בּרייט בעהאַנדעלט געוואָרען די פראַגע וועגען פערשפרייטען דעם בית-יעקב-זשורנאַל. אַלע מיטגלידער פון קוראַטאָריום האָבען איינשטימיג זיך אַרויסגעזאָגט זייער מיינונג אַז דאָ האַנדעלט זיך נישט וועגען שטיצען לשם פילאַנטראָפּיע, נור עס איז אַ פראַגע פון נויטיגקייט פאַר די שולען. די מאַטעריאַלען פון ב״י און „קינדער-גאָרטען“ זענען ערשטקלאַסיג געפּאַסט און נוצליך אַלס לעזע-מאַטעריאַל פאַר די שול-קינדער.

נאָך אַ לענגערע ערנסטע דעבאַטע איז איינשטימיג בעשלאָסען געוואָרען: **אָבּליגאַטאָריש פערפליכטען אַלע עלטערן פון די שול-קינדער, אין זייער אייגענעם אינטערעס, רעגולער צו אַבּאָנירען דעם זשורנאַל און דעם אַבּאָנענט-בייטראַג צאָהלען אַלס צושלאַג צום שכר-למוד. דאַדורך וועט אויך געהאָלפען ווערען אין אַ גרויסער מאָס די לעזונג פון שול-ליטעראַטור.**

דאָנערשטאָג, פ׳ ויחי איז אין לאָקאַל פון דער שולע (פּיראַמאָוויטש 2) פאָרגעקומען אַ פּרעסע-רעפעראַט פאַר די העכערע קלאַסען צוזאַמען. עס האָט גערעדט דירעקטאָר ה׳ ראָזאַנעס און דערנאָך רעד. פרידענזאָן. ביידע רעפערענטען האָבען אין אַ אָנציהענדער פאָרם געוועקט ביי די תלמידות דאָס פערשטענדניס פאַר דער בית-יעקב-ליטעראַטור אַזוי פאַר׳ן לעזען ווי פאַר׳ן פערשפרייטען.

י. גרינבערג
ווסכאדניאַ 45, טעלעפאָן 31-90.
דרוקעריי
און ליטאָגראַפיע
פערטיגט אויס אַלער אַרט דרוק-אַרבייט. די דרוקעריי איז מאָדערן איינגעאָרדענט פאַר יודישע צייטשריפטען, זאַמעלביכער און צייטונגען.

אסימילירט נאַציאָנאַלע „ליכט"-פאַרשפרייטער פאַר'ן „עולם גולם" (מאַסע בלע"ז) אזאַ געדאנק: דאָרט, וואו ס'איז פאַרהאַן קולטור און וויסענשאַפט, איז במילא חלילה נישטאָ קיין דריסת הרגל פאַר תורה און יודישקייט. יאָ, דער דת — טענה'ן זיי — איז אַ ענין פאַר מענשען, וואָס לעבען נאָר אין די ד' אמות פון געטאָ. קוים אָבער איז מען טועם פונ'ם אייראָפּעאישען עץ הדעת, אויב מען איגנאָרירט נאָר נישט די וויסענשאַפט און מ'גרעניצט זיך נישט אָפּ מיט א כינעזישער מויער פון אייראָפּע, פון איהר קולטור, וויסענשאפט, ליטעראטור וכדומה, דאן מוז שוין קומען די פריקות עול היהדות און — געהן מיט'ן שטראָם „פאָראויס" איז שוין אונפערמיידליך...

די גרונדלאָזיגקייט פון דער דערמאָנטער מסקנא און פערפיהרעריש-לעהרליכער שיטה בעווייזט טאַקי בולט די אָרטאָדאָקסיע אין דייטשלאַנד, איהר מהות, לעבענס-אַרט און אייגענאַרטיגער וועלט-אָנשויאונג פון „תורה עם דרך ארץ".

זיי, די דייטשע אָרטאָדאָקסען זענען אין פרינציפּ נישט קיין געגנער פון בילדונג און וועלטליכער וויסענשאַפט, די שעהנהייט פון „יפת" איגנאָרירען זיי נישט. זיי האַלטען, אַז ריינע וויסענשאַפט און אמת'ע נישט-געפעלשטע קולטור שטעהט נישט אין סתירה צו די אָנשויאונגען פון תורה און ווידערשפרוכט נישט דעם מהות פון די יהדות-אידעאַלען.

פאַרדאָס אָבער זענען זיי אויך פאָרזיכטיג און שטארק געוואָרענט ביים אנאַליזירען און אונטערשיידען צווישען טומאה און טהרה אין דער קולטור, צווישען אמת און שקר אין דער וויסענשאַפט. ביים דורכפיהרען אין לעבען די שיטה פון די שעפער פונ'ם געדאנק צו פעראייניגען „תורה" און „דרך ארץ" רבי שמשון רפאל הירש, רבי עזריאל הילדעסהיימער זצ"ל, שוועבט פאַר די אויגען פון יעדען אַלטען און יונגען אָרטאָדאָקסישען יוד תמיד, די וועגען און ריכטליניען פון דעמדאָזיגען ציעל בתכלית השלמות צו דערגרייכען.

אין פראַקטישען לעבען זענען זיי טאקי די אַדוקים שבאַדוקים, אַלע מצוות און מנהגים ווערען אין שטוב, אין פריוואַטען ווי אין עפענטליכען לעבען אָפּגעהיטען שטרענג און פּינקטלעך, אלעס ווערט געטהון אַזוי ווי ביי מהדרין מן המהדרין...

נאָכמעהר: די וויסענשאַפט-טעכניק ווערט עקספּלואַטירט צום דינסט פון יודישקייט, אזוי למשל, געפונט איהר אין דייטשע אָרטאָדאָקסישע הייזער פערשידענע אַפּאַראַטען צו פערמיידען חילול-שבת ויום-טוב, פאַר כשרות-געברויך וכדומה. דער „לעדערנער-שבת-פאַסעק", וואָס דינט אין שבת, וואו מ'טאָר נישט טראָגען, בכדי צו קענען האָבען ביי זיך דעם שליסעל פון טויער (קיין ספעציעלע נאַכט-וועכטער זענען אין דייטשלאנד נישט פערהאן) איז טעכניש זעהר שעהן און פראַקטיש געמאַכט דער שליסעל בילדעט אַ רינג אינ'ם פאַסעק, בכדי בהיתר צו קענען דעמזעלבען האָבען מיט זיך.

מענשען מיט דער ברייטסטער מאָס וועלטליכער אינטעליגענץ און דאָקטאָראַט-טיטולען פון פערשידענע פאכען, רעליגיעזע אפילו תלמידי חכמים זענען אין דייטשלאַנד נישט קיין זעלטענהייט. מענשען מיט פרייע פראָפעסיעס ווי אדוואָקאַטען, אינזשיניערען, מעדיקער, זשורנאַליסטן זענען פערהאן אין די טויזענדער שטרענג-פרומע פייערדיגע אגודיסטען.

גאָר דערפרעהענד איז די אונצופרידענהייט מיט זיך, זיי וויסען אז בנוגע די מזרח-יודען זענען זיי נאָך א ביסעל הינטערשטעליג הן אין ידיעות התורה הן אין אנדערע יודישקייט-ענינים.

הרב דר. עמנואל קאַרלעבאַך זצ"ל

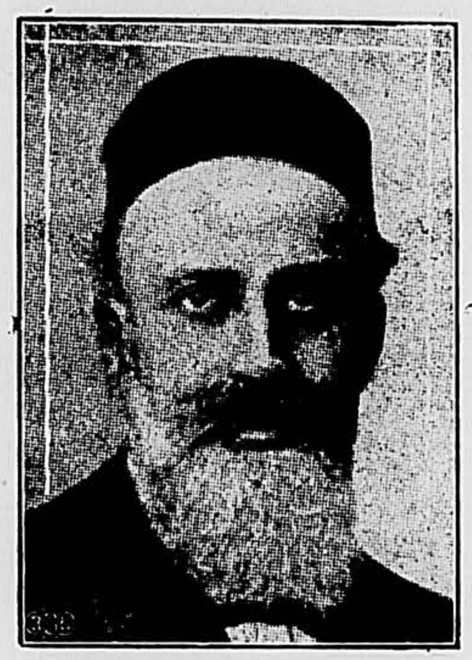

דער שעפער פון דער ערשטער רעליגיעזער טעכטער שול אין פוילען.

אויף דער פראנקפורטער יוגענד-קאָנפערענץ, וואו ס'האָבען אַנטייל גענומען 400 יוגענד-דעלעגאטען פון אַלע ווינקעלעך אין דייטשלאַנד, האָבען די רעפערענטען אָפטמאָל דערמאָנט וועגען דעם התמזגות פון מזרח און מערב. עס איז דורך די פיהרער פון דער רעליגיעזער יוגענד אין דייטשלאַנד אָפען ערקלערט געוואָרען דאָס דער לימוד התורה מוז פערברייטערט ווערען און דאָ מוזען זיי נאָכטהון דעם ביישפיל פון דער יוגענד אין פוילען און ליטא. אויך אין יודישקייטס-פראַגען איז די דערמאָנטע פאַראָלע געוואָ-פען געוואָרען.

בכלל אָבער האָט מען פאר זיך אין דער דייטשער אָרטאָדאָקסיע, אַ מעכטיגען פאקטאר און ווען אין אָרגאַניזאַטאָרישען זין פערנעמט געוויס דייטשלאַנד דעם אויבענאָן אין דער אגודה, דאַן איז שוין דערמיט א צווייט מאָל געענטפערט אויף דער שנאה צו „פראנקפורט" מצד אונזערע פיינד, וואָס וואָלטען וועלען זעהן די אָרטאָדאָקסיע פערשטויסען אין אַ ווינקעלע אָהן השפעה און נישט זעלבסשטענדיג, צובראָכען און שפל'דיג.

* * *

אויף גאָר א מערקווירדיגען אופן שטעלט מיט זיך פאָר דאָס לעבען און ווירקען פון דער רעליגיעזער יודישער פרוי און פריילין אין דייטשלאַנד.

אויב מיר מזרח-יודען, די מענער קאָנען נישט מסכים זיין מיט געוויסע לעבענס-פאָרמען פון אונזערע רעליגיעזע ברידער אין דייטשלאנד, דארפען מיר דרייסט רעקאָמענדירען און זיך ווינשען, דאָס די פרויען אין פוילען זאָלען זיך אראָפּנעמען אַ מוסר-השכל פון אונזערע שוועסטער פון פראנקפורט און בערלין.

די מענער דאָרט געגענאיבער די מענער דאָ, איז קנאפּ צו דערקענען אויסערליך, אין לבוש און הילוך, זייער יודישקייט און רעליגיעזיטעט. פאַרדאָס די פרויען, די הויך-געבילדעטסטע דערקענט מען גלייך אלס יודישע פרויען. כמעט שווער און זעלטען איז צו געפינען א פרוי פון אַ רעליגיעזן יודיש-הויז, וואָס זאָל נישט טראָגען קיין שייטעל...

די בעשיידענקייט פון דעם יודישען פרויען-עלעמענט דאָרט, איז אין פוילען הככם מיט די יודישע צניעות-אָנשויאונגען און ס'איז צו בעוואונדערן זייער אָפּגעהיטענקייט אין יעדען דין. אין דער פראַנקפורטער אָדער בערלינער אָרטאָדאָקסישער שוהל, קאָנט איהר געפונען ביים דאַווענען צו קבלת שבת, מעהר פרויען ווי ביי אונז אין שוהלען צו כל-נדרי...

דערביי זענען זיי אַלע געבילדעט און ענטוויקעלט, בעוואוסטזיניג און רייף. פערשטעהט זיך, אַז דאָס איז אַ פועל-יוצא פון דער רעליגיעזער ערציהונג, וואָס זיי בעקומען אין די שולען, און שפּעטער אין די קרייזען פון די ספּעציעלע אגודה-מעדכען-גרופּען, וואו ס'ווערען אָפּגעהאלטען רעליגיעזע שעורים פון תנ"ך, תפלה, דינים א. א. וו. זיי זענען שטאָלץ אויף זייער יודישקייט און דאָס וואָרט „תורה" ווערט אַרויסגעזאָגט מיט דער טיפסטער ליבע פון הארצען און די רעליגיעזע אידעען זענען פערבונדען מיט זייער גאַנץ דענקען און שטרעבען.

נאָך עד-היום קאָן מען אין דייטשלאַנד, אין די אָרטאָדאָקסישע פרויען-קרייזען נישט פערשטעהן די טאַקטיק און בעציהונג צום חינוך הבנות, וואָס האָט אָנגעהאַלטען דאָ צענדליגער יאָהרען. אונגלויבליך איז ביי זיי די מעטאָדען פון ערציהען די זיהן אין חדרים און ישיבות און אין דערזעלבער צייט דאָס שיקען די טעכטער, זייערע שוועסטער אין גויאישע אָדער יודיש-גויאישע שולען אזא פאראדאָקסאַלע ערשיינונג, וואָס אויך מיר אַליין ווייסען נישט איהר מקור און אור-סיבה, קאָן מען דאָרט, וואו די יונגלעך און די מיידלעך בעקומען א פאראַלעלגלייכער ערציהונג בשום אופן נישט בערגרייפען.

פערשטענדליך איז במילא דער גרויסער אינטערעס פון דער דייטשער אָרטאָדאָקסיע פאר די בית-יעקב-בעוועגונג און איהר פערברייטערונג.

* * *

ביי אלע גרויסע מעלות פון דער דייטשער אָרטאָדאָקסיע מוזען מיר דאָ, אין פוילען דאָך וויסען איבערצונעמען נאָר דאָס, וואָס איז פאר אונז נוצליך — און אזעלכעס איז פאַרהאַ פיל — בכלל אָבער מוז די אָריגינאַליטעט פון מזרח-יודענטום ווייטער געפלעגט און געהיטען ווערען.

פריינד און לעזער — דרייסיג נומערן פון אונזער זשורנאַל — בעדייטעט 700 עמודים פיינע און ריינע יודישע ליטעראטור.

יעדער ווייס דאָס א נזער רעדאַקציע האָט נישט געקאַרגט קיין מיה דעם זשורנאַל צו זיין ליטעראַרישען ניוואָ, צו דערהויבען, די אָרטאָדאָקסישע טריבונע פאַר דער יודישער און רעליגיעזער פרויען-ערציהונג אין דער וועלט, אנערקענען דאָס מאַטעריאַל פון ב"י און „קינדער גאָרטען" פאר דאָס בעסטע און געפּאַסטע, אין די שולען און אין די רייהען פון דערוואַקסענע. — זייט-זשע בייהילפיג, בעשטעלט אין יעדען אָרט אַ גרעסערע צאָהל עקזעמפּלאַרען און שיקט תיכף אָפּ דעם בעטראַג!

פאמיליע, פלעגען מיר שוין העכער 4 יאָהר צייט. אויך אייער חוב איז אונז מיטצוהעלפען, שאַפען אבאָנענטען, אנאָנסירען זיך און בכלל האָבען פאַר'ן אויג אונזער עקשנות'דיגען ווילען, דעם קיום פון זשורנאַל צו זיכערן.

לעהרערינס און בנות-פיהרערינס! — אייער זאַך איז עס אוודאי, צווישען קינדער און דערוואַקסענע, דעם בית-יעקב-זשורנאַל צו פערשפרייטען.

אין קינפטיגען נומער הויבען מיר אָן געבען אַ גרעסערע וויסענשאַפטליכע אָפּהאַנדלונג „נאטור-וויסענשאַפט אין ליכט פון יודענטום" פון פראָפ. דר. אלי' פינק בערלין. בכלל האָבען אונז צו געזאָגט זייער מיטארבייט אַ רייהע אָנגעזעהענע אָרט. געלערהטע שריפטשטעלער פון אויסלאַנד.

דער פורים-נומער ערשיינט אי"ה פונקטליך ר"ח אָדר.

יעדע יודישע פרוי גיט איהר שבת-שפּענדע פאר די ארט. שולען אין ארץ-ישראל!

חמשה-עשר איז דער זאַמעל-טאָג אין אַ"ע שטעדט!

דר. ה. איינשטעדטער, בערלין

פעדאגאגישע שמועסען

ה׳ דר. איינשטעדטער רעכנט זיך צווישן די בעדייטענדסטע פעדאַגאָגען אין דייטשלאַנד, אין די רייהען פון אָרטאָדאָקסישע לעהרער און ערציהער. אונזערע לעזער ובפרט, די מאַמע-ערציהערינס דאַרפען די דאָזיגע שמועסען שענקען די געהעריגע אויפמערקזאמקייט. די פעדאגאָגישע שמועסען דאַרפען אויך אויסנוצען אונזערע שולען פאַר עלטערן-פערזאַמלונגען.

1.

צוואַנג און פרייהייט

יעדעס קינד מוז האָבען ערציהונג, ווייל עס קען נישט פון זיך זעלבסט ערווערבען די אלע געהעריגע קענטענישען און פערפאָלקאָמונג אלס מענש, נאָר דאָס ענטשפרעכענדע ווירקען פון דערוואקסענע מענשען ענטוויקעלט צו בעהאלטענע מעגליכקייטען פון קינד און כדי דאָס ווירקען זאָל זיין צוועקמעסיג מוז דער ערציהער גרינדליך קענען דעם אייגענארטיגען כאַראקטער פון קינד. צו בעקענונג פון כאַראקטער קומט דורך שטענדיגע בעאָבאַכטונג.

ג—ט האָט בעשטימט די מענשען, זיי זאָלען לעבען אין א געזעלשאַפט, דעריבער האָט ער געשטאלטעט זייערע נייגונגען און אייגענשאַפטען גאַנץ פערשידענאַרטיג, זיי זאָלען זיך קענען דערגענצען.

ווען אלע מענשען וואָלטען געוועזען פאָלקאָם גלייכאַרטיג און אייניג מיט די כאַראַקטערן, וואָלט דאָס געזעלשאַפטס-לעבען געוועזען אונמעגליך, מען מוז אַלזאָ דעריבער אַכטונג געבען אויף די אינדיווידועלע אייגענארטיגקייט פון קינד.

די פערגעוואלדיגונג פון דער קינדערישער אייגענאַרט איז א עון פלילי און עס איז דארום נויטווענדיג איבערצולאָזען דעם קינד א געוויסע פרייהייט אין זיינע מעשים. דאבײ ווערט געמיינט דאָס צוואַנגסלאָזע שפּילען זיך פון קינד. פיל עלטערן שאצען נישט אָפּ די בעדייטונג דערפון. די חושים און אברים פון קינד ענטוויקלען זיך שטאַרק ביים שפּילען זיך, דורך דעם בעאָבאַכטען דאָס געשטאַלט און די פארבען פון שפּילצייג, ווי דורכ׳ן אונטערשיידען די טענער און בעריהרען די זאַך. דאָס קינד ווערט געשיקט און בעהערשט דאָס וועזען פון די זאַכען, ווייטער וואקסט דער שכל און די איינבילדונגס-קראפט פון קינד צום שפּילען זיך. עס בעקומט שטרעבען נאָכצומאַכען דאָס טהון פון די דערוואַקסענע מענשען.

דאָס שפּילען איז אלזאָ, אין די ערשטע יאָהרען וויכטיגער ווי דאָס לערנען; א גרויסער פעהלער איז דעמאָלס צו בעגרעניצען די פרייהייט פון שפּילען דורך דעם צוואַנג אָדער צו גרויסע מאָס פון לערנען, וואָס שטייגט איבער די עלטער פון קינד. פיל מוטערס קנעלען איין זייערע קליינינקע קינדער פערשידענע לידלעך און שפּריכווערטער, דאמיט זיך אויסצוצייכנען פאַר זייערע בעקאַנטע, זיי ווייסען גאָרנישט, וויפיל זיי שאַדען דערמיט דעם קינד׳ס גייסטיגע פעהיגקייטען: די מינדעסטע אָנשטרענגונג פון דעם זעהר עמפינדליכען דענקען-סיסטעם אין דעם פריהען עלטער, קען האָבען די ערגסטע פאָלגען אין דער צוקונפט.

דאָס בעדייט אָבער נאָך נישט, אַז דער ערציהער דאַרף לגבי דעם קינד גאָרנישט טהון. זיין הויפּט-ווירקען דאַרף בעשטעהן אין געוויינונג אין ביישפּיל מיט וועלכע ער קען זעהר פיל דערגרייכען. דאָס איז נוגע אויך די רעליגיעזע אָנגעלעגענהייטען.

די ערפאהרונג לערנט, אַז קינדער זענען זעהר שארפע אָבסערוואַטאָרען, אלס פועל יוצא דערפון איז די גוואלדיגע נאכאהמונגס-לוסט ביי קינדער, ממילא איז אויך פערשטענדליך די וויכטיגע בעדייטונג פון ביישפּיל פאַר די ערציהונג.

דאָס גוטע ארט לעבען וואָס דאָס קינד אָבסערווירט ביי די אומגעבונג און דאָס צארטע ליבליכע פערהאַלטען זיך לגבי איהם, וואָרצלען זיך איין טיף אין דער נשמה פון קינד.

די רעגעלמעסיגע איינגעאיבטע רעליגיעזע פאָרמען פערעגען זיך איהם טיף אין הארץ און איידער דאָס קינד קען נאָך רעדען ווייל עס שוין דאָס אַלעס נאָכמאכען און זיך דערין בעטייליגען.

דאָס געהעריג צוגעוועהנטע צוויי-יעהריג קינד נעמט אליין דאָס היטעל אָנצוטהון ווען עס דאַרף מאכען אַ ברכה. דאָס קליינינקע מיידעלע טיילט אַליין אָפּ איהר שפּילצייג-געשיר אויף מילכיגע טייל און פליישיגע טייל און בעמיהט זיך איבערהויפּט נאָכצומאַכען אַלעס איהר מוטער.

נישט קיין קלענערע בעדייטונג האָט דאָס שלעכטע ביישפּיל, שרייען, זידלען און קריגען זיך געפונען דעם געהעריגען אָפּקלאַנג ביים קינד; יעדעס אונארטיגעס און אונוויכטיגעס וואָס דאָס קינד בעמערקט ביי די עלטערן נעמט עס אָן אויף אייביג אַלס געהעריג און ריכטיג. דערנאָך איז שוין זעהר שווער דורך לעהרע אויסצוואָרצלען די יעניגע אנשאויאונגען—דעריבער, מוז מען קאטעגאָריש פערמיידען אַלץ, וואָס קען שלעכט ווירקען אויף דעם קינד. עס איז וואונשענס-ווערט, אַז דאָס קינד זאָל וואָס מעהר זיך געפונען אין געזעלשאַפט פון זיינע ערציהערס, עס זאָלען קענען בעאָבאַכטען זייער געהעריגע לעבענס-אַרט און נישט אונטערפאלען דעם שלעכטען איינפלוס פון פערשידענע זייטיגע מיט ערציהער. אויך דאָס צוגעוועהנען דעם קינד צו גוטע מדות מוז פאָרקומען סיסטעמאַטיש און נישט צופעליג.

אַלע רעליגיעזע מנהגים געהן איבער אין פלייש און אין בלוט פון קינד, ווען עס איז צו זיי איינגעוויינט, און עס פיהרט זיי אויס גאַנץ לייכט אָהן בעלעסטיגונג. גאַנץ אנדערש איז ווען מ׳וועט די מצוות און מדות איינפלאַנצען דעם קינד ערשט אין די שפּעטערע יאָהרען.

טראָץ דער ווינשענסווערטער פרייהייט, וואָס די עלטערן דאַרפען דעם קינד איבערלאָזען, מוזען זיי דאָך קאָנסעקווענט בעקעמפען די קינדישע פעהלערן. אָבער דאָס לעצטע מוז געמאכט ווערען מיט ישוב הדעת און פלאנמעסיגע טאַקטיק.

א ביסעל אנדערש שטעלט זיך שוין פאָר די ערציהונג פון די קינדער אין שול-עלטער, כאָטש פיל פון די אויבענדערמאָנטע

ארץ-ישראל

געזאַמעלט פון תלמוד און מדרש דורך: א. ג. פ—ן

אזוי זאָגט ג—ט: ארץ-ישראל איז ביי מיר דאָס ליבסטע לאַנד, ישראל איז מיין געליבט פאָלק — מיין ליב פאָלק וועל איך פיהרען אין מיין ליב לאַנד אַריין.

*

ליבער איז ביי מיר—זאָגט ג—ט—א קליינע צאָהל חכמים אין ארץ-ישראל איידער אַ גרויסע סנהדרין אין חוץ-לארץ.

*

די לופט פון ארץ-ישראל מאַכט קלוג.

*

ג—ט האָט איינגעטיילט די וועלט צעהן מאָס חכמה —ניין מאָס האָט בעקומען ארץ-ישראל.

*

צעהן חלקים שעהנקייט האָט ג—ט איינגעטיילט די וועלט — ניין חלקים האָט בעקומען ירושלים.

*

פון ירושלים שטאַמען אַלע נביאים.

*

ר׳ אבא האָט געקושט די שטיינער פון עפר, ר׳ חנינא פלעגט מיט זיינע אייגענע הענד פעררעכטען און ברוקירען די וועגען אין ארץ-ישראל. ר׳ חייא דער זוהן פון גמרא האָט זיך פאַר ליבשאַפט געקייקעלט אין שטויב פונ׳ם הייליגען לאַנד.

*

„אָ, ווער גיט מיר פליגעל? ווי א טויב, וואָלט איך געפליגען זוכען רוה, ווייט-ווייט וואָלט׳ך געוואַנדערט, גענעכטיגט אין דער וויסטע״ — מיט די ווערטער גיסט אויס די בענקשאַפט פון זיין נשמה צום הייליגען לאַנד, דער ג—טליכער משורר דוד המלך אין תהלים; נישט אזוי ווי אַנדערע פייגעל, ווען זיי ווערען מיעד פון פליהען, לאָזען זיי זיך אראָפּ אויף א בוים אָדער אַ פעלז—ניין! ווי א טויב פליהט אָהן אויפהער צו איהר נעסט, אזוי וויל איך זיין. די טויב שטעלט זיך נישט אָפּ; ווערט זי מיעד, פערמאַכט זי איין פליגעל און מיט׳ן אנדערן פליהט זי ווייטער, „אזוי וואָלט איך געוואַנדערט ווייט-ווייט״ — אַלץ ווייטער און ווייטער געפלויגען, אַלץ נעהנטער זיך געצויגען צו מיין לאַנד. — „גענעכטיגען דאָרט אין דער וויסטע״—ליבער און אנגענעהמער איז מיר צו פערברענגען די נאכט ערגיץ אין א וויסטער מדבר, נאָר אין הייליגען לאַנד, איידער זיך אויסצורוהען אין די שעהנסטע פאַלאַצען אין א פרעמדער מדינה.

*

ר׳ חנינא דערצעהלט: אז איך בין געקימען פון בבל קיין ארץ-ישראל, איז מיר געקומען צו דער האַנד א באָקסער, ווען איך האָב איהם געעפענט האָב׳ך בעקומען אַ פולע האנד מיט האָניג . . .

*

אין זכות פון פרומע פרויען וועלען יודען אויך פונ׳ם לעצטען גלות אויסגעלייזט ווערען.

* * *

כּלליב דאַרפען אָנגעווענדעט ווערען אויך ביי די לעצטע. מיר זעהן אין דער פּראַקטיק אַזא פאַל: ווען דער פאָטער זאָגט דעם זוהן: „אויב דו ווילסט וועל איך דיך מאָרגען אויפוועקען זאָלסט מיטגעהן מיט מיר אין שוהל״ — דאַן פרייד זיך דאָס קינד מיט דעם פון רעכט פרייען ווילען צו געהן דאַווענען, אויב אָבער דער פאָטער זאָגט איהם: „דו מוזט מאָרגען מיט מיר געהן אין שוהל״ ברענגט עס אָפּט א פערקעהרטען רעזולטאט.

דאָס איז א בעוויין, אַז דער צוואַנג איז איבערהויפּט נישט מסוגל צו ענטוויקלען רעליגיעזע געפיהלען.

וואָס רייפער דאָס קינד ווערט דאַרף עס אַלץ מעהר פרייהייט געניסען. עס דאַרף איבערהויפּט נישט פיהלען, אַז די עלטערן בעגרעניצען זיין פרייהייט, דאַן פאָרשט, עס פרייוויליג און אָבסערווירט דעם ווילען פון די עלטערן און בעמיהט זיך זייער רצון צופרידען צושטעלען. אויף אזא וועג ענטשטעהט א גליקליכע קינדישע בעציהונג, וואָס פיהרט זיך אין אַלע עלטער-פעריאָדען.

יודיש: יצחק רייזמאַן

יודישע פרוי, ערוואַך!

דאָס איז דער רוף פון דבורה פאַר דער רעטונג פונ׳ם הייליגען לאַנד.

„אונזער מוטער רחל וויינט אויף איהרע קינדער״... — דערהער-זשע דו יודישע פרוי דאָס טרעהרען-געוויין פון אונזערע קינדער אין ארץ-ישראל.

די רעליגיעזע ערציהונגס-אנשטאלטען דאָרט, אין אונזער היים פון האָפנונג און צוקונפט, ווארט אויף דיר, עפען בּרייט דיין האַנד און גיב דיין שפענדע!

חמשה-עשר-בשבט —

אינ׳ם טאָג ווען דיין טיש וועט זיין בעדעקט מיט די פירות, וואָס דערמאָנען אין ארץ-ישראל, פערגעס-זשע נישט דעם זעלבען טאָג צו געבען דיין שפענדע. גיב אַליין, זאמעל ביי אנדערע. יעדער גילדען בעדייטעט א מטבע פאַר׳ן אָרימען ערציהונגס-וועזען אין לאַנד פון אונזערע אָבות.

בנות-מיטגלידערינס

געהט מיט שטאָלץ אין יעדען יודישען הויז מאָהנען די שפענדע פון חודש שבט פאַר די אָרט. ערציהונגס-אַנשטאַלטען אין ארץ-ישראל -- פאַרזוימט נישט.

„אינ׳ם זכות פון פרומע פרויען וועלען מיר פון גלות אויסגעלייזט ווערען״—זאָגען אונז די הייליגע חכמים —בעווייזט זשע אייער איבערגעבענקייט צו אונזער טויזענד-יעהריגער געבענקטער און געהאָפטער היים.

רוף דיך אָפּ, יודישע פרוי — וואו דו געפינסט זיך און שיק דיין שפענדע תיכף! אדרעס פאַר געלד:

Rodny I. Billauer (Firma „Irutalen“) Łódź, Piotrk. 60

אַלוועלטליכע ארץ-ישראל-צענטראַלע	צענטראַלע
ביי אגודת ישראל	בנות אגודת ישראל
פראנקפורט א. מ.	אין פוילען.

אַדרעס פאַר קאָראָספּאָנדענץ:

Sekretarjat d. A. I. Łódź, Aleksadrowska 28

אין לאָדז נעמט אָן שפענדען דער סעקרעטאַריאט פון דער לאָדזער בנות-גרופּע: זאַכאָדניא 66

דר. בן-ציון פעסלער

רעליגיע

רעליגיע און פאַנאַטיזם זענען צוויי בגדר פּען, וועלכע קאָמפּלעקטירען זיך.

ווייל רעליגיע איז אַנ'איבערגעגעבענקייט צו אַ געפיהלטער, פּערזענליך דורכגעלעבטער העכערער מאַכט, אַ מין „ארויסגעהן —אויסער די כּלים", אַ בעדערפעניש זיך צוזאַמענצוקניפּען מיט'ן מקור פון דער וועלט און תמיד זיך איבערליך אָפּען צו האַלטען פאַר דער השפעה און פאַר דער איסווירקונג פונ'ם אור אין-סוף. דער ניכט-זוכטבארער צענטראַלער באַטעריע פון דער וועלט, אָט דאדורך זענען טיף רעליגיעזע מענשען בעצם אויך פאַנאַטיקער, ווייל דער אמת זייערער איז נישט אַנ'אויסערליכער, „אַ בעוויזענער" נאָר אַנ'אינווענינגער אַקסיאָס פון זייער נשמה. און דאדורך זענען אַלע פאַנאַטיקער אין אַ געוויסער הינזיכט אויך רעליגיעזו, ווייל אַלע פאַנאַטיקער דינען, און רעליגיעזו זיין, הייסט: עבען-דינען.

עס זענען פאַרהאַן קולטור-היסטאָריקער, וועלכע ווילען בעווייזען דאָס לעכערליכקייט פון רעליגיע, ווייל די פרימיטיווע פאָרמען פון רעליגיע זענען אין די פרימיטיווע. קינדערישע יאָהרען פון דער מענשהייט געווען, לויט היינטיגען געשמאַק, לעכערליך.

אויב מענשען האָבען אמאָל — אַזוי לערנען זיי זייער ראַציאָנאַליסטישען פשט — זיך איינגערעדט אויף אַ קראָקאָדיל אויף הינד און קעץ, אָדער אויף האָלץ-געשניצטע באָקעס, אַז דאָס זענען געטער. נו, בכן איז געדרינגען, אַז דאָס וואָס די רעליגיע פּרעדיגט ביז'ן היינטיגען טאָג, דעם גלויבען אין ג—ט, איז אויך אַ מין „איינרעדעניש" רחמנא ליצלן.

„יעדע צייט שאַפט זיך איהר ג—ט", אַזוי אומגעפעהר לויטעט די מימרא פון די פראַנצויזישע ענציקלאָפּעדיסטען, וועלכע האָבען מיט אַנ'איבערשפּיציגקייט פון פילאָזאָפירענדע מוחות נעפּרובט אַנאַליזירען מיט זייערע טאַשען-מעסערלעך דעם אויבערשטען און איהם צו פאַלמעסען...

אַזוי האָט געטהון וואָלטער, דער גייסטליכער און נשמה-אָרימער סאַטיריקער און אַזוי האָבען געטהון נאָך אַנדערע.

דער אמת איז אָבער פונקט להיפּך.

דער אמת איז, אַז גראָד די פרימיטיווע רעליגיע-פאָרמען זענען אונבעהאָלפענע, טאַפּענדיגע פערזוכען פון נאָך אונענט-וויקעלטע מענשען-נשמות, אין ערשטע אונענטוויקעלטע מענשהייטס-דורות, אויסצודריקען זייער הכנעה, זייער פחד, זייער שטוינען און זייער בעוואונדערונג פאַר די איבערמעכטיגע, אונערפאָרשליכע כחות, וועלכע נעמען זיי אַרום אין זייערע אַלעמענס לעבענס און מעשים.

די דאָזיגע מענשען האָבען מיט זייער קינדערישען שכל נישט געקענט קאָאָרדינירען די ערשיינונגען פון דער וועלט צו אַ האַרמאָניע און אויך נישט סובאָרדינירען זיי אונטער אַנ'אומ-פאַסענדער אויבערמאַכט. זעלבסטפערשטענדליך האָבען זיי „ג—ט צופּיצעלט, האָבען זיי יעדע נאַטור-קראַפט אַנגעזעהן אַלס אַנ'-אונאָבהענגיגע גאָטהייט" און האָבען אין רעליגיעזער אונטער-וואָרפענקייט און תּכיטות געהאַט דאַס בעדערפעניש אָט צו די אַלע גאָטהייטען צו דינען, זיי מפייס צו זיין א. ז. וו.

אפילו שפּעטער ענטוויקעלטערע דורות פון געצענדינסט האָבען נאָר דערגרייכט אַ מדרגה פון אַ מעהר אָדער ווייניגער געאָרדנעטען קאָאָרדינאַציע- און סובאָרדינאַציע-סיסטעם פון גאָט-הייטען און האָבען נישט פערמאָגט די גרויסע מחשבה-קראַפט און די געהויבענע נשמה-אינטואיציע, כדי צוצוקומען מיט זייער הילף צו הכּרת השם.

אָט די גרויסע ענטדעקונג אין איהר רייִנסטער פאָרם, דער גרסטער געדאַנקען-רעקאָרד פון דער מענשהייט, איז אַ פערדינסט (אָדער בעסער געזאָגט: אַ בעשערונג) פון אונזערע אָבות און נביאים.

און אויב דער ג—ט'ס-געפעל פון די מענשליכע געדאַנקען ווייזט זיך היינט —דורך אַנדערע הויכע געדאַנקען-ענטוויקלונג— נישט אַרויס אין זיין גאַנצער גרויסקייט פאַר מאַנכע מענשען, אַזוי מוז מען נור אַ קוק טהון אויף דער תנ"ך-פעריאָדע, כדי צו ווערען ממש בטל במציאות פאַר זיין גראַנדיאָזיטעט אין דאַמאָלסדיגער צייט.

ווען אין דניאל אָדער אין עזרא ווערט דערמאָנט אין דער נאַאיווער אַראַמעאישער באָבע-שפּראַך דאָס פאָלק „יהודיא", וואָס האָבען און דינען צו אַ ג—ט, א' שמיא וארעא, אַזוי דאַכט זיך נאָר היינט, אַז מען דערשפּירט דעם אונגעהוירען פחד און רעספּעקט, וואָס די נישט-יודישע, ווילד-היידנישע מענשען-קינ-דער האָבען געהאַט פאַר אָט אַזא גאָט און פאַר אַזא פאָלק, וואָס קען נאָר אַזוינס גלויבען.

א. ז. פרידמאַן

צו שבת-שירה

מיט דיק-שוואַרצע כמאַרעס דיין הימעל בעדעקט
דער שטורעם —ער רייסט, ווילדעוועט און יאָגט;
מיט בלוט און מאַרך שרעקליך דיין ערד — אָה, בעפלעקט
דער ריח פון טויט, אין זיך טראָגט...
עס איז אַזוי פינסטער, עס איז אַזוי קאַלט...
און אַלעס ווי גראָה, און ווי אַלט.

מען וויל דיך פערניכטען, צוטרעטען, צודריקען
דורך שטענדיגע רדיפות דיך יאָגען און פּלאָגען
און דיין שוין צו דר'ערד שווער געבויגענעם רוקען
אָה, וויל מען אַלץ גענצליך אויף שטיקער צושלאָגען
גזירות און צרות, אָהן עק און אָהן טאָלק
דאָך ווער נישט פערלוירען, פריש פיהל זיך, מיין פאָלק!

זעה, פאַל נישט אריין גאָר אין צווייפעל אין תּהום
טויט אָב און פערניכט פון דעם יאוש די שלאַנג
דען ווערען וועט אַלעס אַ חלום, אַ טרוים.
און קלינגען וועט הויך באַלד דיין נייע געזאַנג.
און שטאַרק מיט בטחון, און מוט, און גבורה
געה פייער, מיין פאָלק, היינט דיין שבת פון שירה...

יודישע רעליגיעזיטעט און די יודישע פרוי \ מ. צייגער

III

די יודישע רעליגיעזיטעט, די יודישע מאָראַל און עטיק פון אַלע צייטען, האָט אָנגעטהון די קרוין דער יודישער פרוי. די יודי-שע פרוי אין אַלע צייטען, איז דער פערהייליגטער קלאַסישער טיפּוס-פון דער יודישע מאָראַל און לעבענס-עטיק.

די בעציהונג צו דער יודישער פרוי פון אַלע פעלקער אין אַלע צייטען, איז אַ אידעאַל-עסטעטישע, אידעאַל-זינליכע. די פּאָעזיע און די קונסט פון אַלע פעלקער, האָבען בעזונגען די פרוי, לויט איהר שעהנהייטס-רייץ, און איהרע גראַציעז-עלאַסטישע קערפּער-פאָרמען.

דאָס קריסטענטום האָט זיך געשטעלט מיט'ן רוקען צו דער פרוי. זי האָט לחלוטין נעגירט דעם עטיש-זיטליכען ווערט אין דער פרוי, אַזוי ווי זי האָט נעגירט דאָס לעבען און דאָס ערדישע דאזיין בכלל.

זי האָט געזעהן אין דער פרוי, אַ עסטעטיש-זינליכע שטערונג אויפ'ן וועג פון איהר געפּרעדיגטע וועלט-ערלעזונג. די גריכען האָבען זיך בעצויגען צו דער פרוי, נאָר פון עסטע-טישען און נישט פון עטישען שטאַנדפּונקט.

די גריכישע קונסט האָט געפונען איהר אידעאַלע פער-קערפּערונג אין דער פּלאַסטיש-עסטעטישע פיגור פון אַ פרויען-געשטאַלט. די פרוי מיט איהר צערטליך-ווייבליכען שעהנהייטס רויש און איהרע גראַציעז-עלאַסטישע קערפּער ליניען, איז געווען דאָס אידעאַלע פאָר-בילד פון דער גריכישע קונסט. די פּלאַסטיש עסטעטישע פיגור פון אַ פרויען-ווענוס, איז געווען דער „גע-זאַלבטער פּריסטער און כהן" אינ'ם טעמפּעל פון דער גריכישער קונסט.

דער בודהיזמוס האָט געזעהן אין דער פרוי, אַ עסטעטיש-זינליכע שטערונג, אויפ'ן וועג, וואָס פיהרט צום מענשליכען גליק און שלימות.

אַנדערש איז אָבער די בעציהונג פון יודענטום צו דער פרוי. דאָס יודענטום פון אַלע צייטען, האָט זיך בעצויגען צו דער פרוי, נאָר פון ריין-עטישען, רעליגיעז-זיטליכען און נישט פון עסטעטישען שטאַנדפּונקט.

די יודישע עטיק האָט געזעהן, אין דער יודישע פרוי דאָס אייביג-עטישע אייביג-מוטערליכע, און די יודישע מיסטיק האָט ארומגעפלאָכטען א רעליגיעז-מיסטישען קראַנץ, אַרום דער יודישע פרוי. די יודישע פּאָעזיע האָט בעזונגען אין דער יודי-שע פרוי דאָס הייליגע דאָס ערהאַבענע, דאָס אייביג-מוטערליכע אייביג-ווייבליכע, די רעליגיעז-מיסטישע נשמה-שעהנקייט, און צניעות'דיגע זיטליכקייט. בעזונגענדיג די „מאַכט-פּערזענליכקייט" פון דער יודישע פרוי, זעהט די יודישע פּאָעזיע אין דער יודישע פרוי, די קרישטאַל-ריינע רעליגיעז-זיטליכע, אידעאַל-עטישע פּערזענליכקייט, און נעגירט לחלוטין דאָס עסטעטיש-זינליכע אין דער פרוי: „שקר החן והבל היופי אשה יראת ד' היא תתהלל".

די יודישע פרוי, איז אַלזאָ, דער קלאַסישער טיפּוס פון דער יודישע רעליגיעזיטעט, די אידעאַל-עטישע פּערזענליכקייט אינ'ם זין פון ריינעם יהדות. זי איז די אידעאַלע בוי-מייסטע-רין אויף אַלע געביטען פון רעאַלען לעבען; זי פלעכט און וועבט, הימלישע אידעען אין ערדישען לעבען.

מאיר וואידיסלאַווסקי—תל-אביב

דאַרטען-דאָ

(חמשה-עשר געדאַנקען)

ווייסע, זעהר ווייסע שטערענדלעך זענען „דאָרטען" אויף דער ערד געפאַלען. געדיכט האָבען זיי זיך בעשאָטען אַזוי, אַז זיי האָבען אַלע קליינע ערד-שפּראָצונגען צוגעדעקט.

אויך די גרויסע און שטאָלצע ערד-העלדען זענען דורך אָט די קליינע שטערענדלעך נישט געשוינט געוואָרען...

מיט ווייסע ווייכע פערנעס בעדעקט איז די ערד „דאָרט" אריינגעפאַלען אין אַ זיסען, פער'חלומ'טען שלאָף... — — —

ס'זענען אָבגעלאָפען וואָכען מיט חדשים... די ערד „דאָרט" אָבער רוהט... רוהט...

דער אייזערנערנער שלאָף, וואָס האָט אַרומגענומען, האָט אין אַלעמען געמאַכט פערגעסען — ס'האָט איהר גאָרנישט גע-קימערט דער חורבן, וואָס איז פאַר איהרע אויגען ענטשטאַנען. אַלע איהרע כחות, וועלכע זי האָט נאָך אַ לאַנגע און גרויסע מיה בעוויזען אויף איהר אויבערפלאַך אַרויפצוברענגען, זענען צו נישט געוואָרען... אויך איהרע עלטערע קינדער האָט זי געלאָזט שטעהן פעראָרימט און ווילד. איינזאַם אינ'ם ים פון ווייסע זאַמדלעך איבער וועלכע ס'האָבען געבלאָזען און געקרעכצט קאַלטע וויני-טען, זאַוויערוכעס, וואָס האָבען אונ'רחמנות'דיג זיי געמאַכט ציטערן, טרייסלען... -- נישט אַזוי זעהט אויס די ערד דאָ... —

די ערד „דאָ" איז אַ געטרייע מוטער פאַר איהרע קינ-דעם, זי טרויט זיי נישט אָן דעם מזל. אַליין האַלט זי זיי אונטער אַ פעסטע השגחה...

נאָכ'ן קורצען געצוואונגענעם „דרעמעל" ערוואַכט זי שנעל מיט אַ ליבליכען שמייכעל אויף די ליפּען...

אָבער בעמערקענדיג די מידיגקייט און די ליידען פון איהרע קינדערלעך הויבּט זי אָן ביטערלעך צו יאָמערן און צו גיסען מיט טרעהרען...

און אַזוי פיל טרעהרען לאָזט זי פון זיך ביז זי ווערט אַליין פון זיי פייכט; אויך די טייכלעך וואָס טהון אויף איהר פ'יסען, ווערען פולער און שטאַרקער... אין דער זעלבער צייט וואָס די ערד „דאָרטען" געפינט זיך אין איהר זיסען שלאָף נעמט זיך די ערד „דאָ" צו דער ארבייט, אין וועלכער ס'קוממ איהר צו הילף דער „גאָלדענער שטערן" מיט זיינע גליהענדע, ליבליכע שטראַהלען..

פאַר ד'ר ערד „דאָ" הויבּט זיך אָן אַ נייע עפּאָכע; אַ ניי-יאָהר; אַ צייט פון גרינס—דער סימבאָל פון פרידען, שפּראָצונג, בליהונג...— אַלץ גרינט, אַלץ שפּראָצט און בליהט... זינגט די גאַנצע ג—טליכע נאַטור ·

שרה - די מוטער פון אידעאַל

הרב משה חיים לויא אבד"ק שאץ—צפּערינס (רומעניען)

(סוף)

ווי קומט'ס וואָס די הויכע געשטאַלט פון שרה'ן זאָל פּלוצים ביי דער מעשה פון דער עקידה אַזוי אַרויס לייכטן? נאָך אין הדר האָבען מיר געלערנט: אַז ווען דער מלאך איז געשטאַנען זאָגען שרה'ן, מ'האָט דיין זוהן יצחק געשאָכטן „כמעט", ביז ער האָט אַרויסגעזאָגט דאָס וואָרט „שיעור" האָט זי דער-ווייל יציאת נשמה געהאַט.

שוין דעמאָלט האָב איך עס נישט פערשטאַנען ווי קומט'ס, שרה איז דאָך אַ צדיקת געווען, פאַרוואָס האָט זי זיך אָפּגעשראָקען ווען זי האָט די בשורה געהערט? האָט זי דען נישט פערשטאַנען, אַז אברהם ווערט אויזיסט זיין געליבטען זוהן יצחק נישט שחט'ן? מסתמא אָט ער אַ ווינק פון הימעל גע-האַט. אַ בת קול געהערט, וואָס האָט'ס פערלאַנגט. טאָ ווי איז איהר שטערבען פאַר אַ אידעאַל? פערהאַן אַ שטאַרקערע פּראָבע איבער זיין אידעאַל ווי דער טויט? ווי איז דען דאָ שעהנערעס, הייליגערס ווי געגעבן אויסגעבן פאַר זיין אידעאַל? פאַרהאַן אַ העכערע גליקזעליגקייט ווי זיין נשמה אויסהויכען אויפ'ן מזבח פון זיין העכסטען ציעל און שטערבען? ווילכעס האָט שרה'ן אַזוי איבערגעשראָקען? ווי קומט'ס, וואָס שרה, די מוטער פון אמת'ן אידעאַל זאָל פּלוצים זיך צוזאַמענברעכען?...

אַז מיר פערטיפען זיך אָבער אין דער פּסיכע פון גרויסען אמת'דיגען אידיאַליסט איז אַלץ געריכטפערטיגט. דאַן האָבען מיר אַ קלאָרען ענטפער אויף אַלע פראַגען.

ווען דער מענש שטרעבט צו אַ ציעל, ער אַרבייט ס'גאַנצע לעבען פאַר אַ תכלית, וואָס דאָס איז דער מיטעלפּונקט פון לעבען, ווען ער שטרעבט צו אַ אידעאַל, וואָס איז די נשמה פון זיין נשמה, האָט אינטערעסע פאַר'ן לעבען. און ווען אַ תכלית אינטערעסירט איז מען טעטיג. אינ'ם וואָרט אינטערעסע ליגט שוין דער בעגריף ערנסטקייט. דערפאַר בעהערשט אונז די אמת'ע אינטערעסע. זי איז דער שורש פון דער פערזעהנ-ליכקייט.

און אַזוי לאַנג מ'איז נאָך נישט גאַנץ מקושר מיט'ן אידעאַל, איז מען בעשטרעבט איהם נאָהענט צו קומען. און מ'האָט דעם רצון און תּעגעהר איהם וואָס אמאָל זיך צו דערנעהנטערן. און דאָס לעבען האָט אַ זינען, אַ צוועק.

לעבען הייסט שטרעבען.

דעמאָלט אָבער ווען דער מענש זעהט שוין די ערפילונג פון אידעאַל, ווען ער האָט זיין לעבענס-ציעל ערררייכט, דעמאָלט פערלירט ס'לעבען ביי איהם יעדען אינטערעס.

ווי אַ בלויזער חלל, וואָס איז לגמרי אויסגעהוילט פון אַלעם, קומט איהם דעמאָלט פאַר דאָס גאַנצע לעבען און טרייבען, און פערלירט יעדען אינטערעס פאַר דעם אינהאַלטס-לאָז געוואָרענעם לעבען. ס'האָט קיין זינען מעהר, זיך צו פּלאָגען און אַרבייטען פאַר'ן גאָרנישט-לעבען. עס לוינט נישט דאָס ראַנגען און קעמפען פאַר'ן זינלאָזען לעבען.

עס הייל זיך צוזאַמען מיט'ן אידעאַל אויפגעהן: זיין „איך" אין איהם אויפלעזען.

דערפאַר ווען שרה האָט דערהערט אַז איהר איינציגער זוהן, דער הויבער בן יחיד, יצחק, וועלכער האָט אונטער איהר השפּעה געלעבט*), געהט אויף דער עקידה. ער, יצחק, אַ גרויס-גרויס חלק פון איהר מהות. ווייס איהר גאַנץ זעעליש לעבען איז מיט זיין גייסטיגער פערפאָלקאָמונג צוזאַמענגעבונדען און צוגעפּאַסט, — ער געהט מיט מוטערקייט, און זיין בליהענדעם אלטער, ביים פולען קלאָרען בעוואוסטזיין, צום מזבח פון העכסטען אידעאַל. ער געהט אַיין וועג מיט זיין פאָטער מיט אַיין געדאַנק, מיט אַיין בעגייסטערונג:

וילכו שניהם יחדיו.

אַז זי האָט דערהערט, ווי איהר אידעאַל האָט זיך פער-ווירקליכט, אַז יצחק געהט הדיה'דיג, מוטיג און קרעפטיג, זיין יונג לעבען געבען אויפ'ן מזבח פון אמונה אין איינציגען בורא עולם ית"ש, אַז זי האָט די בשורה דערהערט — האָט זי דעם לעבענס-פאָדעם אונבעוואוסט פערלוירען, דער אינסטינקטיווער חשק צום לעבען האָט זי מיט אַמאָל פערלאָזט.

זי האָט איהר האַרץ פאָלשטענדיג אויסגעשפּילט.

מיט מיתת נשיקה איז שרה געשטאָרבען...

• • •

שווער האָט שרה מיט איהר לעבען איהר אידעאַל גע-דינט, און גרויס איז איהר לייסטונג אין אונזער געשיכטע, אָבער פיל גרעסער איז איהר עבודה געווען צוליב'ן אידעאַל, מיט איהר שעהן שטאַרבען.

איהר העלדישער טויט האָט ערשט בעקרעפטיגט ס'גרויס-קייט פון איהר לעבען פאַר'ן אידעאַל.

יעצט פערשטעהן מיר פאַראויס דער טויט פון שרה'ן, האָט אַזוי מגין געווען פאַר'ן כלל ישראל.

כיון שראה אותו רשע, המן, שאין הגורל נופל בימים חזר על חדשים... במרחשון שבו מתה שרה (מ"ר אסתר פז).

„אַז המן הרשע האָט געוואָלט „גורל וואַרפען אויף ווען ער זאָל אויסשרייבען די גזרה אויף יודען, ס'זאָל איהם גליקען, האָט'ס נישט געקאָנט אויספאַלען אויף חודש מרחשון, ווייל דע-מאָלס איז שרה געשטאָרבען".

פאַר יודען איז דער טויט פון שרה'ן אַ גרויסער זכות.

• • •

זאָלען מיר אַלע אין די וועגען פון דער מאַמע שרה געהן. זאָל'ן מיר אויך אַ הויכען ציעל פאַר'ן מיטעל-פּונקט פון אונזער לעבען וועהלען. און אַ הויכער אידעאַל זאָל אונזער לעבען אין בעוועגונג זעצען. זאָלען מיר וויסען צוליב וואָס מיר יאָגען זיך, צוליב וואָס מיר ליידען. דערצו זאָלען אונז די מוטערס צוהעלפען, די טעכטער פון דער מאַמע שרה, און דאָס יודישע פאָלק וועט ווייטער זיין אַ ברכה פאַר דער גאַנצער וועלט. — — —

שאץ, מרחשון „ויתן ברכה" ליצירה

*) אין מיין ספר: „האשה הישראלית ותולדתה" האָב איך אַ בעזונדער קאַפּיטעל: „שרה—די ערשטע מוטער-ערציהערין".

די וועלט פונ'ם קינד

ראַבינדראַנאַט-טאַגאָר

איך וואָלט וועלען בעזיצען נאָר אַ שטיל ווינקעלע אינ'ם האַרץ פון דער אוראַלטער און אָבגעזונדערטער וועלט פונ'ם קינד. איך וויים, אַז עס בעזיצט שטערן, וועלכע פלוידערן מיט איהם און אַ הימעל, וואָס בויגט זיך אַקעגען זיין פנים, כדי עס צו דערפרעהען מיט שטיפערישע וואָלקענס אָדער מיט אַ רעגען-בויגען.

און אָטאָ דאָס אַלץ, וואָס זעהט-אויס שטום און וואָס גלאָצט נאָר זיך אַקעגען, גלייך ווי עס וואָלט קיינמאָל זיך רוהרען נישט געקענט,— דערשלעפּט זיך צו זיין פענסטער און ברענגט זיינע מעשה'לעך ווי אויך פודלען מיט שעהנע שפּיל-צייג.

איך וואָלט וועלען געהן מיט דעם וועג, וואָס פיהרט דורך דעם קינד'ס געדאַנקען, ווייטער און ווייטער, איבער אַלע שטעכונגען.

דאָרט, וואו שליחים זענען אונאויפהערליך און אָהן אַ בעשטימטער סבה אין וועג צווישען קעניגרייכען פון קיסרים, וועלכע עס קאָן נישט די היסטאָריע;

דאָרט, וואו דער פערשטאַנד מאַכט פליה-מכשירים אויס זיינע קאַרפינאַלע געפאַטען און הייסט זיי פליהען און וואו דער אמת בעפרייט די ווירקליכקייט פון איהרע קייטען.

יודיש: איש-לוי

מחשבה-בליצען \ איש-לוי

פערבלענדענדע הערליכקייט

דעם אויסערליכען גלאַנץ פונם העפטיגען מאָדערנעם לעבענס-ריטם, טהו איך פערגלייכען צום ראַשען מאַרש, וואָס ווערט אויפגעשפּילט מיט קולות-הויכע טענער, בעת'ן אויספיהרען די עקזעקוציע איבער די צום טויט פעראורטיילט. זייער ביידענס מיין איז דאָך דער אייגענער: וועהרענד, אינ'ם לעצטען פאַל איז מען אויסען צו דערשטיקען אינ'ם ווילדען געפּילדער פון פערטויבענדע קלאַנגען דאָס מאוים'דיגע וועה-געשריי פון די אומקומענדע, ווערען, אין דער רישא, דורכ'ן אויסטערלישען פראַכט פון יפת'דיגער חצוניות די אויגען פערבלענדעט-פער-בלינדעט, אום נישט צו קאָנען זעהן, ווי דער רוב מענשען-קינדער וואַרפען זיך קאָנוואולסיוו אין מורא'דיגע יסורים, מחמת זייער אונגעהויער-זינלאָזען, משונה-פוסטען און נאַריש-פלאַכען לעבענס-שטייגער.

אמונה און פריידענקעריי

די פאַנאַטישע מאמינים זענען דוקא זיי, די ביליגע אפיקורסים, וואָרים אין דער צייט, ווען די איבערצייגונג פון די קאָנסערוואַטיוו-רעליגיעזע אין דער ריכטיגקייט פון זייער אמונה באַזירט: אויפ'ן יסוד פון אונצעהליגע אותות ומופתים; אויפ'ן סמך פון אַלטער מסורה; אויף דער ערפאַהרונג פון געשיכטלי-כער פערגאַנגענהייט; אויף לעבעדיגע ראיות פונ'ם הוה און דער עיקר, אויפ'ן שכל פון ריינער אינטואיציע, — שטיצען זיך דאַגעגען די „פרייע" על-פי-רוב אויף גאָר-צווייפעלהאַפטע אָדער חוזק-לעכערליכע חדושים פון אויף-מיר-געלעהרטע.

זיי. וועלכע שפּעטען אָב מנוול'דיג פון דער לאַנג-איינ-געפונדעוועטער, שפּעריש-רייכער אמונה, וועלענדיג זעהן אין איהר נאָר קאָנוועַנציאָנעלען אַבערגלויבען, געפונען אָבער גלייכ-צייטיג פאַר מעגליך צו בעטראַכט'ן יעדען קאָמבינאַציאָנעלען, כלומר'שט-וויסענשאַפטליכען אויפטהו פון אַ זייעריגען קאַפּריזנע-פשט'לדיגען ביבעל-קריטיגער, אלס אונבעריהרליכען דאָגמאַט און גלייבען אין איהם, לחלוטין נישט פּרובירענדיג פריהער זיין עכטקייט און אויסהאַלטעוודיגקייט.

נו, זענען עס טאַקי די, וועלכע גלייבען בלינד נאָר צו-ליב אַמביציאָנעלע שיטה-געטריישאַפט.

* * *

יאָ, די, וועלכע האָבען אויפגעהערט גלייבען אינ'ם אייבי-גען ג—ט, האָבען זיך דעם אפיקורסות גופא פאַר אַ קולט גע-מאַכט...

לאַנד-בעראַטונג פון בנות-אגודת-ישראל אין פוילען

(אויספיהרליכער פּראָטאָקאָל)

דינסטאָג י״ט כסלו איז אין לאָקאל פון דער לאָדזער בנות-אָרגאַניזאַציע פאָרגעקומען אַ לאַנדעס-בעראַטונג פון בנות-אַגודת-ישראל אין פוילען. צו דער בעראַטונג זענען געקומען אַ גרעסערע צאָהל דעלעגאַטינס און די אָנגעזעהנסטע פיהרער פון דער לאָדזער אגודה (די מענער אין אַ בעזונדער צימער).

דער קאָנפערענץ-זאַל איז געווען שעהן דעקאָרירט און די שטימונג איז געווען אַ ערנסטע און געהויבענע. די דעלעגאַטינס האָבען זיך געפונען אונטערן רושם פון די הייליגע פעראַנטוואָרטליכע אויפגאבען, וואָס לאַסטעט אויף זיי, אַלס פיהרעריננס פון אַזאַ היסטאָרישער בעוועגונג.

די ערעפנונג

פונקט 7 אַ זייגער עפענט די בעראַטונג, די וויצע פאָרזיצערין פון צענטראַל-ראַט, פרל. חנה קאָזלאָווסקי און זאָגט צוו. אנד.: נאָך אַ צייט פון 22 חדשים, זינט דער ערשטער קאָנפערענץ, זענען מיר ווידער צונויפגעקומען זיך בעראַטען וועגען מצב פון אונזער בעוועגונג, וואָס איז אונז אַלעמען אַזוי ליב און טייער. יאָ, צוויי-און-צוואַנציג חדשים איז נישט קיין לאַנגע צייט, דאָך קאָנען מיר שוין דרייסט זאָגען, כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות — די בנות איז אויסגעוואַקסען ווי אַ רויז צווישען דערנער — אין אַ צייט ווען אַלע האָבען זיך שוין מיאש געווען נאָך צו זעהן אַ רעליגיעזע פרויען-דור, זענען מיר געוואָרען פיאָנערען, ג-ט'ס כבוד צו שיצען און דעם תורה-אידעאַל ווידער אויפצולעבען צווישען ישראל'ס טעכטער. ליידער אָבער געהט עס נישט אַזוי לייכט, דער שטן איז מקטרג און צו געווינען אַ נשמה פאַר'ן בנות-געדאַנק, בפרט פאַר דער אַרבייט, קומט אונז אָן מיט מסירות הנפש. אפילו אונזער איינציגען בית-יעקב-זשורנאַל איז שווער צו דערהאַלטען—עס קאָן אָבער ווייטער אַזוי נישט בלייבען. אויפוואַכען דאַרפען מיר, דאָס הארץ פון דער רעליגיעזער פרויען-יוגענד מוז טיף פיהלען די גרויסקייט פון דער שעה, פערשטעהען דאַרפען אונזערע בנות-שוועסטער אַז לא המדרש עיקר אלא המעשה — מיט'ן זעלבען ברען און אָפּפערוויליגקייט, וואָס אונזערע אַמאָליגע פרויען-העלדינס האָבען זייערע גרויסע אויפגאַבען געטהון, אַזוי אויך רופט אונז די גרויסע שעה צו מעשים און זאָל טאַקע די היינטיגע בעראַטונג זיין אַ שריט פאָראויס צום נצחון פון אונזער אידעאַל. מיר אַפּעלירען אויך צו די פיהרער פון אגודת ישראל אונז צו העלפען, מיט אונזער אַרבייט זיך צו פעראינטערעסירען און נאָר צוזאַמען מיט בנות-אגודת-ישראל וועט זיין אַ מעכטיגע אגודת ישראל!

אַלס פאָרזיצערין ווערט דאַן איינשטימיג געוועהלט פרל. ל. שטשעראַנסקא פון קראקאָ, וועלכע דאַנקט פאַר'ן כבוד און רעדט אַ פּאָר הייסע ווערטער, וואָס גרייפט די הערצער פון די דעלעגאַטינס.

בעגריסונגען

סענאַטאָר אשר מענדעלזאָן, בעגריסט אין נאָמען פון דער אגודה-צענטראַלע אין וואַרשא און דריקט אויס אַ יישר-כח דעם לייטער פון צ. ס. ה' פרידענזאָן פאַר זיין מיה לטובת דעם אויסבוי פון אַזאַ קאָלאָסאַלער בעוועגונג. די הערליכע און האַרציגע בעגריסונג איז אויפגענומען געוואָרען מיט רוישענדע אוואַציעס.

ה' פישל ליבערמאַן בעגריסט אין אַלגעמיינער בעגייסטערטער רעדע אין נאָמען פון ועד הפועל ביי דער אגודה און בית-יעקב-שולען אין לאָדז. דער רעדנער פערזיכערט די וואַרימסטע אונטערשטיצונג פון דער לאָדזער אגודה.

דעפוטאַט לייבל מינצבערג בעגריסט אין נאָמען פון ועד הנהגה פון דער לאָדזער אגודה און זאָגט צוו. אַנד. גלייך ווי אָדם הראשון, רופען מיר איצט אויס: זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי — די אגודה פון מענער. זעהענדיג די היינטיגע בעראַטונג, פיהלט זיך גליקליך און איז שטאָלץ אויף אייער מיטווירקונג אינ'ם קאַמף פאַר אונזערע הייליגע אידעאַלען (אַפּלאָדיסמענטען).

דאָס פּרעזידיום

צום פרעזידיום ווערען דאַן געוועהלט: פאָרזיצ. לאַצע שטשעראַנסקא (קראקא) אַלס סעקרעטאַרינס: פ-ל. ראָזענבלום, פרל. פויזנער, פרוי לעווקאָוויטש, פרוי פאַגעל, פרל. שיינער, פרל. נאוואָמיאַסט פרל. סאַביטקא א. א.

עס ווערען פאָרגעלייענט אַ רייהע בעגריסונגען צוו. אנד. פון דר. דייטשלענדער (וויען) פרל. ראָזענבוים (פראַנקפורט) און פרוי שענירער (קראקא)—

דער טעטיגקייטס-בעריכט

א. ג. פרידענזאָן, לייענט דעם טעטיגקייטס- און קאַסע בעריכט פאַר די לעצטע 22 חדשים. פונ'ם בעריכט איז בכלל צו זעהן אז ס'איז דורכ'ן צ. ס. געאַרבייט געוואָרען מיט איבערמענשליכע כחות, די גאַנצע בעוועגונג איז כמעט ווי אַ יש מאין. וואָס ס'איז נאָר מעגליך געווען און אפילו וואָס איז אונמעגליך געווען איז געטהון געוואָרען.

ביים היינטיגען טאָג עקזיסטירען 60 אָרגאַניזאַציעס מיט אַ ערך 3000 חברות. די טעטיגקייט איז אומעדום אַ ברייטע און אַ שטאַרקע. אויף אַלע געביטען האָט דער צ. ס. געאַרבייט. דער בעריכט דערמאָנט אַלע מאָמענטען פון דער טעטיגקייט ווי אָרגאַניזאַציע, פראָפּאַגאַנדע, פרעסע און ליטעראַטור, ביבליאָטעקוועזען, פעראַנשטאַלטונגען, דאָס שיקען מאַטעריאַלען אויף רעפעראַטען און אָווענדען, סעקרעטאַריאַט-אַרבייט, די גרויסע קאָראָספאַנדענץ וועגען פיהרערין-קורס א. א. וו.

דער רעדנער דערמאַנט, דאָס אייגענטליך וואָלט די

צענטראַלע זיך געגעבען אין דימיסיע, מחמת דער פינאַנציעלער מצב איז אַזאַ קלאָגעדיגער (דער קאַסע-בעריכט ווייזט אַ דעפיציט פון העכער טויזענד גילדען, הגם געצאָהלטע בעאַמטע איז נאָר פערהאַן בלויז אַ געהילף-סעקרעטאַר, וואָס בעקומט 20 זל. אַ וואָך...) אָפּט, איז נישטאָ אויף קיין פּאָסט-מאַרקע א. א. וו. דער צ. ס. איז פערשולדיגט—דאָך איז דער צ. ס. גרייט אויף ווייטערדיגער אַרבייט און האַלטען אויסדויער, ביז דאָס פערשטענדניס וועט אריינדרינגען אין די ברייטע קרייזען פון דער אָרטאָדאָקסישער געזעלשאַפט! צום סוף פון בעריכט דערמאָנט דער רעדנער די ארץ-ישראל-אַקציע, צו העלפען דאָרט די אָרט. שולען, וואָס ווערט איצט אונטערנומען און וועט געוויס אין יעדען אָרט געשטיצט ווערען.

די דעבאַטע

פאָרזיצערין פרל. שטשעריינסקא (קראָקא): מיר מוזען ווירקליך שטוינען פאַר אַזאַ געלייסטעטע אַרבייט און זיין דאַנקבאַר, פונדעסטוועגען מוז פאָרט דער אפאראַט פון דער צענטראַלע ווערען פערפילפאַכט. נאַטירליך מוז די פּראָווינץ פערשטעהן איהר פליכט זיך צו בעשטייערן.

פרל. פעסא שייער (בלאשקי): ווי טרויעריג איז צו הערען דאָס מ'אַרבייט ביי אַ זעלכע שווערע בעדינגונגען און ווי פרעהליך איז צו הערען, וועגען דעם ערפאָלג פון דער אַרבייט. איך האַלט אָבער אַז פּראָווינץ-שטעדט זענען שולדיג, אַלס ביישפיל קאָן מען נעמען די שטאָדט, וואו איך געפון זיך. מיר שטעהען תמיד גרייט אויף יעדען רוף פון דער צענטראַלע, ווייל מיר ווייסען אַז דאָס איז פאַר אונזער טובה. איך, אַלס לעהרערין האָב ווייניג צייט, דאָך שפענד איך פאַר דער בנות-אַרבייט מיין מיה; מיר מוזען זיין איבערצייגט דאָס בית-יעקב אָהן בנות-אגודת-ישראל וועט נישט זיין דויערהאַפטיג—וואָס וועט ווערען מיט די קינדער וואָס וועלען פון בית-יעקב אַרויסגעהן, זאָלען זיי טאַקע בלייבען אויף הפקר? בעזונדער וועהטאָגליך איז געווען צו הערען וועגען בית-יעקב-זשורנאַל. גראָד ביי אונז האָט נאָך איינמאָל נישט פערפעהלט 20 עקזעמפּלאַרען פערקויפט צו ווערען און, צי איז טאַקע נישט מעגליך אז אויך אין יעדען אָרט זאָל דאָס זעלבע געשעהן, יאָ, ס'איז מעגליך און מוז מעגליך זיין — לאָמיר נאָר אַלע וועלען, האָבען דעם אמת'ן רצון.

פרל. נאוואָמיאַסט (בעלכאַטאָוו): אונזער הויפּט-אויפגאַבע מוז יעצט זיין צושטאַנד צו ברענגען דעם פיהרערין-קורס. אַלע כחות מוזען אָנגעווענדעט ווערען. לאָמיר אַפּעלירען צו אונזערע פריינד אין אויסלאַנד און זיי וועלן אונז געוויס דערין העלפן. די פּראָווינץ פערמאָגט ווייניג קרעפטען און נאָר דער וועג צו ענטוויקלונג פאר אונזער בעוועגונג איז האָבען אויסגעבילדעטע פיהרערינס.

פרל. שטשעריינסקא (קראָקא): אַלע אָרט-גרופּען מוזען אונבעדינגט איינאָרדנען שעורים אויף דינים. אונזערע מיטגלידערינס דאַרפען דאָך גוט וויסען, וואָס מען מעג און וואָס מען טאָר נישט; וואָס עס זענען אונזערע פליכטען אלס יודישע טעכטער, גאַנץ פּשוט דער „קיצור שלחן ערוך" מוז געלערנט ווערען דורך יעדען פון אונז.

פרוי לעווקאָוויטש (בנות-פאָרזיצערין אין לאָדז) פאָדערט פון די אַגודה-פערטרעטער, דאָס זיי זאָלען אונטערשטיצען מאַטעריעליש די בנות-אַרבייט און מיטהעלפען אויסבויען די בעוועגונג, וואָס קאָן און וועט נוצען ברענגען דער אַגודה בכלל.

פרל. ראָזענבלום (לאָדז) זאָגט זיך אויך אַרויס וועגען דער נויטווענדיגקייט פון פיהרערין-קורס. דאַביי מאַכט אָבער אויפמערקזאם ד רעדנערין, דאָס די פּראָווינץ מוז מיטזאָרגען פאַר די פינאַנצען, ס'איז נישט ראַציאָנעל, דאָס עס זאָל לאָדז אַליין טראָגען אַזעלכע גרויסע קאָסטען.

פרוי שראַדזקא (סלופּצע) קריטיקירט די צענטראַלע — אמת טאַקי, דאָס ס'זענען נישטאָ קיין מיטלען, מוז טאַקי די צענטראַלע זאָרגען די פּראָווינץ צופרידענצושטעלען, שיקען געהעריג מאטעריאל, פערזאָרגען מיט רעדנער-קרעפטען אויך אונזער שטאָדט בעציהט זיך צום צ. ס. מיטפיהלענד און מיר טראָגען אַלע קאָסטען.

פרל. טרויבע (בלאשקי) די צענטראַלע פערלאַנגט דאָך בלויז גראָשענס און דאָס קאָן און מוז יעדעס שטעדטעל בייטראָגען. כל-זמן דער צ. ס. איז נישט בעפרידיגט קאָן אויך די פּראָווינץ קיין טענות נישט האָבען. די רעדנערין דערצעהלט ווייטער ווי אַ דאנק די לעהרערין פרל. שייער ענטוויקעלט און פערברייטערט זיך די בנות אין זייער שטאָדט.

פרוי פאָגעל (לאָדז) לאָמיר נישט זיין פעסימיסטיש — זאָגט די רעדנערין — אַ גרויס שטיק אַרבייט איז אונטער אונז, פון דער פערגאַנגענהייט קאָנען מיר זיין צופרידען, אונזער חוב איז נאָר צו זעהן ס'זאָל זיין מעלין בקודש!

פרל. פּאָזנער (לאָדז) האַלט אַ לענגערע רעדע וועגען די פליכטען פון די בנות-חברות און רופט אַלע צו געמיינזאמע אַרבייט מיט בעגייסטערונג.

אין דער ווייטערער דיסקוסיע נעמען אָנטייל אַ רייהע דעלעגאַטינס און עס טראָגט נאָך אַריין איניגע פאָרשלאַגען ה' פרענקעל (בעלכאַטאָוו) צוו. אנד. ס'זאָל געשאַפען ווערען אַ קאָלעגיום פון רעדנערינס, וואָס זאָל באַזוכען די פּראָווינץ. דאַן ווערט אויך בעעהרט דער נפטר געוואָרענער פיהרער פון דער אָרטאָדאָקסיע, הרב דר. עמנואל קארלעבאך ז"ל און דאַן ווערען איינשטימיג אָנגענומען פאָלגענדע

רעזאָלוציעס

1) צוצואייַלען דעם פיהרערין-קורס און דערוועגען אַפּעלירען צו דער זיצונג פון אלוועלטליכען צענטראַל-ראַט פון דער אגודת ישראל בייהילפיג צו זיין (אינצווישען האָט שוין דער צ. ר. אין בערלין אויפ'ן אַנטראַג פון ה' פרידענזאָן פּאָזיטיוו בעשלאָסען בנוגע דעם און איבערגעגעבען דער קרן-התורה-צענטראַלע אין וויען דערמיט זיך צו פערנעמען).
2) פּראָקלאַמירען די חדשים אדר-ניסן אלס פּראָפּאַגאַנדע צייט פאַר'ן בנות-געדאַנק.
3) אין חודש אָדר ארויסגעבען אַ זאמעל-בוך א. נ. „וואָס וויל בנות אגודת ישראל?"
4) אויפצופאָדערן אַלע גרופּען אקטיוו זיך צו בעטייליגען אינ'ם פערקויף פון די בוי-שטיינער פאר'ן בית-יעקב-סעמינאַר אין קראקא.

לאנד-בעראטונג פון בנות-אגודת-ישראל אין פוילען

(אויספיהרליכער פראָטאָקאָל)

דינסטאָג י"ט כסלו איז אין לאָקאל פון דער לאָדזער בנות-אָרגאַניזאַציע פאָרגעקומען אַ לאַנדעס-בעראַטונג פון בנות-אַגודת-ישראל אין פוילען. צו דער בעראטונג זענען געקומען א גרעסערע צאָהל דעלעגאַטינס און די אָנגעזעהנסטע פיהרער פון דער לאָדזער אגודה (די מענער אין א בעזונדער צימער).

דער קאָנפערענץ-זאַל איז געווען שעהן דעקאָרירט און די שטימונג איז געווען אַ ערנסטע און געהויבענע. די דעלעגאַטינס האָבען זיך געפונען אונטערן רושם פון די הייליגע פער-אַנטוואָרטליכע אויפגאַבען, וואָס לאַסטעט אויף זיי, אַלס פיהרע-רינס פון אַזאַ היסטאָרישער בעוועגונג.

די ערעפנונג

פונקט 7 אַ זייגער עפענט די בעראַטונג, די וויצע פאָר-זיצערין פון צענטראַל-ראַט, פרל. חנה קאָזלאָווסקי און זאָגט צוו. אנד.: נאָך א צייט פון 22 חדשים, זינט דער ערשטער קאָנפערענץ, זענען מיר ווידער צונויפגעקומען זיך בעראַטען וועגען מצב פון אונזער בעוועגונג, וואָס איז אונז אלעמען אַזוי ליב און טייער. יאָ, צוויי-און-צוואַנציג חדשים איז נישט קיין לאנגע צייט, דאָך קאָנען מיר שוין דרייסט זאָגען, כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות — די בנות איז אויסגעוואַקסען ווי אַ רויז צווישען דערנער — אין אַ צייט ווען אַלע האָבען זיך שוין מיאש געווען נאָך צו זעהן אַ רעליגיעז פרויען-דור, זענען מיר געוואָרען פיאָנערען, ג-ט'ס כבוד צו שיצען און דעם תורה-אידעאַל ווידער אויפצולעבען צווישען ישראל'ס טעכ-טער. ליידער אָבער געהט עס נישט אַזוי לייכט, דער שטן איז מקטרג און צו געווינען אַ נשמה פאַר'ן בנות-געדאַנק, בפ"ט פאַר דער אַרבייט, קומט אונז אן מיט מסירות הנפש. אפילו אונזער איינציגען בית-יעקב-זשורנאַל איז שווער צו דערהאַלטען —עס קאָן אָבער ווייטער אַזוי נישט בלייבען. אויפוואַכען דאר-פען מיר, דאָס הארץ פון דער רעליגיעזער פרויען-יוגענד מוז טיף פיהלען די גרויסקייט פון דער שעה, פערשטעהען דאַרפען אונזערע בנות-שוועסטער אַז לא המדרש עיקר אלא המעשה — מיט'ן זעלבען ברען און אָפפערווילליגקייט, וואָס אונזערע אַמאָ-ליגע פרויען-העלדינס האָבען זייערע גרויסע אויפגאַבען געטהון, אַזוי אויך רופט אונז די גרויסע שעה צו מעשים און זאָל טאַקע די היינטיגע בעראַטונג זיין אַ שריט פאָראויס צום נצחון פון אונזער אידעאַל. מיר אַפעלירען אויך צו די פיהרער פון אגודת ישראל אונז צו העלפען, מיט אונזער ארבייט זיך צו פעראינטערעסירען און נאָר צוזאַמען מיט בנות-אגודת-ישראל וועט זיין אַ מעכטיגע אגודת ישראל!

אַלס פאָרזיצערין ווערט דאַן איינשטימיג געוועהלט פרל. ל. שטשעראַנסקא פון קראקאָ, וועלכע דאַנקט פאַר'ן כבוד און רעדט אַ פאָר הייסע ווערטער, וואָס גרייפט די הערצער פון די דעלעגאַטינס.

בעגריסונגען

סענאַטאָר אשר מענדעלזאָן, בעגריסט אין נאָמען פון דער אגודה-צענטראַלע אין וואַרשא און דריקט אויס אַ יישר-כח דעם לייטער פון צ. ס. ה' פרידענזאָן פאַר זיין מיה לטובת דעם אויסבוי פון אַזאַ קאָלאָסאלער בעוועגונג. די הערליכע און האַרציגע בעגריסונג איז אויפגענומען געוואָרען מיט רוישענדע אוואַציעס.

ה' פישל ליבערמאַן בעגריסט אין אַלגעמיינער בע-גייסטערטער רעדע אין נאָמען פון ועד הפועל ביי דער אגודה און בית-יעקב-שולען אין לאָדז. דער רעדנער פערזיכערט די וואַרימסטע אונטערשטיצונג פון דער לאָדזער אגודה.

דעפוטאַט לייבל מינצבערג בעגריסט אין נאָמען פון ועד הנהגה פון דער לאָדזער אגודה און זאָגט צוו. אַנד. גלייך ווי אָדם הראשון, רופען מיר איצט אויס: זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי — די אגודה פון מענער. זעהענדיג די היינטיגע בעראַטונג, פיהלט זיך גליקליך און איז שטאָלץ אויף אייער מיטווירקונג אינ'ם קאַמף פאַר אונזערע הייליגע אידעאַלען (אַפלאָדיסמענטען).

דאָס פרעזידיום

צום פרעזידיום ווערען דאַן געוועהלט: פאָרזיץ. לאצע שטשעראַנסקא (קראקא) אלס סעקרעטאַרינס: פ-ל. ראָזענבלום, פרל. פויזנער, פרוי לעווקאָוויטש, פרוי פאַגעל, פרל. שיינער, פרל. נאַוואָמיאַסט פרל. סאַביטקא א. א.

עס ווערען פאָרגעלייענט אַ רייהע בעגריסונגען צוו. אנד. פון דר. דייטשלענדער (וויען) פרל. ראָזענבוים (פראַנקפורט) און פרוי שענירער (קראקא)—

דער טעטיגקייטס-בעריכט

א. ג. פרידענזאָן, לייענט דעם טעטיגקייטס- און-קאַסע בעריכט פאַר די לעצטע 22 חדשים. פונ'ם בעריכט איז בכלל צו זעהן אַז ס'איז דורכ'ן צ. ס. געאַרבייט געוואָרען מיט איבערמענשליכע כחות, די גאַנצע בעוועגונג איז כמעט ווי א יש מאין. וואָס ס'איז נאָר מעגליך געווען און אפילו וואָס איז אונמעגליך געווען איז געטהון געוואָרען.

ביים היינטיגען טאָג עקזיסטירען 60 אָרגאַניזאַציעס מיט אַ ערך 3000 חברות. די טעטיגקייט איז אומעדום אַ ברייטע און אַ שטאַרקע. אויף אַלע געביטען האָט דער צ. ס. געאַרבייט. דער בעריכט דערמאָנט אַלע מאָמענטען פון דער טעטיגקייט ווי אָר-גאַניזאַציע, פראָפּאַגאַנדע, פרעסע און ליטעראַטור, ביבליאָטעק-וועזען, פעראַנשטאַלטונגען, דאָס שיקען מאטעריאַלען אויף רעפע-ראַטען און אָווענדען, סעקרעטאַריאַט-אַרבייט, די גרויסע קאָראָס-פאַנדענץ וועגען פיהרערין-קורס א. א. וו.

דער רעדנער דערמאַנט, דאָס אייגענטליך וואָלט די

צענטראַלע זיך געגעבן אין דימיסיע, מחמת דער פינאַנציעלער מצב איז אַזאַ קלאָגעדיגער (דער קאַסע-בעריכט ווייזט אַ דעפי-ציט פון העכער טויזענד גילדען, הגם געצאָהלטע בעאמטע איז גאָר פערהאַן בלויז אַ געהילף-סעקרעטאַר, וואָס בעקומט 20 זל. אַ וואָך...) אָפט, איז נישטאָ אויף קיין פאָסט-מאַרקע א. א. וו. דער צ. ס. איז פערשולדיגט—דאָך איז דער צ. ס. גרייט אויף ווייטערדיגער ארבייט און האַלטען אויסדויער, ביז דאָס פער-שטענדעניס וועט אריינדרינגען אין די ברייטע קרייזען פון דער אָרטאָדאָקסישער געזעלשאפט! צום סוף פון בעריכט דערמאָנט דער רעדנער די ארץ-ישראל-אַקציע, צו העלפען דאָרט די אָרט. שולען, וואָס ווערט איצט אונטערנומען און וועט געוויס אין יעדען אָרט געשטיצט ווערען.

די דעבאַטע

פאָרזיצערין פרל. שטשעריינסקאַ (קראָקא): מיר מוזען ווירקליך שטוינען פאַר אַזא געלייסטעטע אַרבייט און זיין דאַנקבאַר, פונדעסטוועגען מוז פאָרט דער אפאראט פון דער צענטראַלע ווערען פערפילפאַכט. נאַטירליך מוז די פראָווינץ פערשטעהן איהר פליכט זיך צו בעשטייערן.

פרל. פעסא שייער (בלאשקי): ווי טרויעריג איז צו הערען דאָס מ'אַרבייט ביי אזעלכע שווערע בעדינגונגען און ווי פרעהליך איז צו הערען, וועגען דעם ערפאָלג פון דער אַרבייט. איך האַלט אָבער אַז פראָווינץ-שטעדט זענען שולדיג, אַלס ביישפיל קאָן מען נעמען די שטאָדט, וואו איך געפון זיך. מיר שטעהען תמיד גרייט אויף יעדען רוף פון דער צענטראַלע, ווייל מיר ווייסען אַז דאָס איז פאַר אונזער טובה. איך, אלס לעהרערין האָב ווייניג צייט, דאָך שפענד איך פאַר דער בנות-אַרבייט מיין מיה; מיר מוזען זיין איבערצייגט דאָס בית-יעקב אָהן בנות-אגודת-ישראל וועט נישט זיין דויערהאַפטיג—וואָס וועט ווערען מיט די קינדער וואָס וועלען פון בית-יעקב אַרויסגעהן, זאָלען זיי טאקע בלייבען אויף הפקר? בעזונדער וועהטאָגליך איז געווען צו הערען וועגען בית-יעקב-זשורנאַל. גראָד ביי אונז האָט נאָך איינמאָל נישט פערפעהלט 20 עקזעמפלאַרען פערקויפט צו ווערען און, צי איז טאַקע נישט מעגליך אז אויך אין יעדען אָרט זאָל דאָס זעלבע געשעהן, יאָ, ס'איז מעגליך און מוז מעגליך זיין — לאָמיר נאָר אַלע וועלען, האָבען דעם אמת'ן רצון.

פרל. נאוואָמיאַסט (בעלכאטאָוו): אונזער הויפּט-אויפ-גאַבע מוז יעצט זיין צושטאַנד צו ברענגען דעם פיהרערין-קורס. אַלע כחות מוזען אָנגעווענדעט ווערען. לאָמיר אַפעלירען צו אונזערע פריינד אין אויסלאַנד און זיי וועלן אונז געוויס דערין העלפן. די פראָווינץ פערמאָגט ווייניג קרעפטען און נאָר דער וועג צו ענטוויקלונג פאר אונזער בעוועגונג איז האָבען אויסגע-בילדעטע פיהרערינס.

פרל. שטשעריינסקא (קראָקא): אַלע אָרט-גרופען מוזען אונבעדינגט איינאָרדנען שעורים אויף דינים. אונזערע מיטגלידערינס דארפען דאָך גוט וויסען, וואָס מען מעג און וואָס מען טאָר נישט; וואָס עס זענען אונזערע פליכטען אלס יודישע טעכטער, גאַנץ פשוט דער „קיצור שלחן ערוך" מוז געלערנט ווערען דורך יעדען פון אונז.

פרוי לעווקאָוויטש (בנות-פאָרזיצערין אין לאָדז) פאָדערט פון די אַגודה-פערטרעטער, דאָס זיי זאָלען אונטערשטיצען מאַטעריעליש די בנות-ארבייט און מיטהעלפען אויסבויען די בעוועגונג, וואָס קאָן און וועט נוצען ברענגען דער אַגודה בכלל.

פרל. ראָזענבלום (לאָדז) זאָגט זיך אויך אַרויס וועגען דער נויטווענדיגקייט פון פיהרערין-קורס. דאביי מאַכט אָבער אויפמערקזאם ד רעדנערין, דאָס די פראָווינץ מוז מיטזאָרגען פאַר די פינאַנצען, ס'איז נישט ראציאָנעל, דאָס עס זאָל לאָדז אַליין טראָגען אַזעלכע גרויסע קאָסטען.

פרוי שראַדזקא (סלופּצע) קריטיקירט די צענטראַלע — אמת טאַקי, דאָס ס'זענען נישטאָ קיין מיטלען, מוז טאַקי די צענטראַלע זאָרגען די פּראָווינץ צופרידענצושטעלען, שיקען געהעריג מאטעריאל, פערזאָרגען מיט רעדנער-קרעפטען אויך אונזער שטאָדט בעציהט זיך צום צ. ס. מיטפיהלענד און מיר טראָגען אַלע קאָסטען.

פרל. טרויבע (בלאשקי) די צענטראַלע פערלאנגט דאָך בלויז גראָשענס און דאָס קאָן און מוז יעגעס שטעדטעל בייטראָגען. כל-זמן דער צ. ס. איז נישט בעפרידיגט קאָן אויך די פראָווינץ קיין טענות נישט האָבען. די רעדנערין דערצעהלט ווייטער ווי אַ דאנק די לעהרערין פרל. שייער ענטוויקעלט און פערברייטערט זיך די בנות אין זייער שטאָדט.

פרוי פאָגעל (לאָדז) לאָמיר נישט זיין פעסימיסטיש — זאָגט די רעדנערין — א גרויס שטיק ארבייט איז אונטער אונז, פון דער פערגאנגענהייט קאָנען מיר זיין צופרידען, אונ-זער חוב איז נאָר צו זעהן ס'זאָל זיין מעלין בקודש!

פרל. פאָזנער (לאָדז) האַלט אַ לענגערע רעדע וועגען די פליכטען פון די בנות-חברות און רופט אַלע צו געמיינזאמע ארבייט מיט בעגייסטערונג.

אין דער ווייטערער דיסקוסיע נעמען אָנטייל א רייהע דעלעגאטינס און עס טראָגט נאָך אריין איינינע פאָרשלאָגען ה' פרענקעל (בעלכאטאָוו) צוו. אנד. ס'זאָל געשאפען ווערען אַ קאָלעגיום פון רעדנערינס, וואָס זאָל באַזוכען די פראָווינץ. דאַן ווערט אויך בעעהרט דער נפטר געוואָרענער פיהרער פון דער אָרטאָדאָקסיע, הרב דר. עמנואל קארלעבאך ז"ל און דאַן ווערען איינשטימיג אָנגענומען פאָלגענדע

רעזאָלוציעס

1) צוצואיילען דעם פיהרערין-קורס און דערוועגען אַפעלירען צו דער זיצונג פון אלוועלטליכען צענטראַל-ראט פון דער אגודת ישראל בייהילפיג צו זיין (אינצווישען האָט שוין דער צ. ר. אין בערלין אויפ'ן אַנטראג פון ה' פרידענזאָן פאָזיטיוו בעשלאָסען בנוגע דעם און איבערגעגעבן דער קרן-התורה-צענטראלע אין וויען דערמיט זיך צו פערנעמען).

2) פראָקלאַמירען די חדשים אדר-ניסן אלס פראָפּאָגאנדע צייט פאר'ן בנות-געדאנק.

3) אין חודש אָדר ארויסגעבען א זאמעל-בוך א. נ. „וואָס וויל בנות אגודת ישראל ?"

4) אויפצופאָדערן אַלע גרופען אקטיוו זיך צו בעטייליגען אינ'ם פערקויף פון די בוי-שטיינער פאר'ן בית-יעקב-סעמינאר אין קראקא.

5) צוזאַמענצורופען די צווייטע גרויסע לאַנדעס-קאָנפערענץ אויף חודש אייר ה. י.

6) די צענטראַלע אנערקענט נאָר די יעניגע אָרגאַניזאַציעס, וואָס האָבען אויסגעקויפט מינדעסטענס 25 מיטגלידס-ביכלעך.

7) אויסדריקען צוטרוי, אנערקענונג און דאַנק, דעם צ. ס. פאַר זיין געלייסטעטע אַרבייט.

8) אויסדריקען אַ דאַנק די צייטונג „דער יוד" פאַר'ן מאָראַלישען שטיצען די בנות-בעוועגונג.

9) ארץ ישראל. די בעראַטונג נעמט אויף מיט גרויס פרייד דעם אָפּמאַך פון צ. ס. מיט דער ארץ-ישראל-צענטראַלע אין פראַנקפורט און פאָדערט אויף אַלע רעליגיעזע פרויען זיך צו בעטייליגען מיט הונדערט-שפענדען פאַר דעם אָרטאָדאָקסישען שול-וועזען אין ארץ ישראל.

10) סיים-וואַהלען: צו שטימען און אגיטירען פאַר'ן יודישען נאַציאָנאַלען וואַהל-בלאָק וואו די אגודה איז פערטרעטען.

11) איבערשיקען אַ הייסען דאנק דער ג' פרוי שרה הערצאָג (מאנדרא) פאַר איהר ענערגישער אַרבייט פאַר'ן בנות-געדאַנק בעת איהר זיין אין פוילען, אין איהר נייער היים, ניו-יאָרק, ווינשט איהר די בעראַטונג ברכה והצלחה!

12) בית-יעקב-זשורנאַל: אַלע שולען און אָרגאַניזאַציעס ווערען אויפגעפאָדערט דעם זשורנאַל צו פערשפרייטען.

13) צו דער עקזעקוטיווע אין לאָדז ווערען צוקאָאפטירט: פרוי פאָגעל, פרל. ראָזענבלום, פרל. פאָזנער, פרל. סאָבוטקי, און פרל. קליגער.

אין שפעטער נאכט האָבען געהאַלטען התלהבות'דיגע שלוס-רעדעס: פאָרזיצערין שטשערינסקא, פרל. קאָזלאָווסקא און פרוי פאָגעל, פרל. ראָזענבלום, פרוי לעוואָוויטש, פרל. שייער א. א.

מענער-ראַט ביי דער צענטראַלע

ביי דער בנות-צענטראַלע ווערט געשאַפען אַ מענער-ראַט, אין וועלכען ס'ווערען איינגעלאַדען פאָלגענדע פערזענליכקייטען: סענאַטאָר א. מענדעלזאָן, דעפוטאַט ל. מינצבערג, ראַטמאַן י. בילויער, ל. הורוויטש, ד. ה. זילבערשטיין, ח. ד. ראזאנעס, י. רייכמאַן, ב. וואַרכיוועקער און א. ג. פרידענזאָן—לאָדז.

פון דער פראָווינץ: ד. הרב לעווין — רייזשא, הרב לאַסקי—סאָמפאָלנא, דר. פעסלער—קאלאמיי, א. ז. פרידמאַן, י. ל. אָרלעאַן—וואַרשא, מ. שוואַרצמאַן—שעדלעץ, פרענקעל — בעלכאַטאוו, באָרנשטיין — בלאַשקי, ש. מ. פראַגער—זד.-וואָלע.

פון אויסלאַנד: הרב לויא—עפעריעס, ח. י. אייז—ציריך, ה. שוואַב—האַלבערשטאַדט, דר. דייטשלענדער—וויען, דר. אלי' מונק—בערלין, מ. יאַקובזאָן—האַמבורג און ישעי' הערצאָג—ניו-יאָרק.

*
* *

קאָרעספאָנדענציעס

פרזעדבאָרז: די פיערטע נאכט חנוכה איז ביי אונז איינגעאָרדענט געוואָרען די פאָרשטעלונג, „יהודית" מיט דעקלאַמאַציע וועלכע האָבען זיך גלענצענד איינגעגעבען און ארויסגערופען ענטציקונג ביי אַלע אנוועזענדע.

מיר דריקען אויס אַ דאנק אינזער ג' לעהרערין פרל. זיידמאַן ווי אויך פרל. פרידריך פאַר זייער אַרבייט.

זאת חנוכה איז אין בית יעקב לאָקאַל פאָרגעקומען אַ אַלגעמיינע פערזאמלונג פון בנות א"י, אויף וועלכער ס'איז געוועהלט געוואָרען א פרישע פערוואַלטונג: די פרל'ס בלאָס, ליבערמאַן, זיידמאַן, פרידריך, באַרוך, אַברמזאָן, צוקער, וועלדפרייד, ווישינסקי, וויינמאַן. פרוי קנאפף האָט זיי געוועקט צו אַקטיווער אַרבייט.

קוטנא. א' פ' ויגש איז ביי אונז פאָרגעקומען אַ גראַנדיזע חנוכה פייערונג. עס האָבען אויך רעפערירט פרל. קרויט, מעטאַל, יעבץ. — נאָך די שלוס-רעדע פון די ג' לעהרערין פרל. טויבע האָבען זיך דעקלארירט נייע מיטגלידערינס. דער ערפאָלג איז געווען א גרויסער.

גריצא. ג' חנוכה איז ביי אונז פאָרגעקומען אין פאָלק'ס הויז א חנוכה פייערונג, מיט וועלכער ס'האָט געלייטעט די ג' לעהרערין פרל. ה' שידלאווסקא. די פייערונג האָט זיך זעהר גוט איינגעגעבען.

מיר דריקען אויס אַ דאנק אונזער ג' לעהרערין פאַר איהר ארבייט, ווי אויך די שילערינס, וואָס האָבען אַנטיילגענומען אין דער אויבענדערמאָנטער פייערונג. גלייכצייטיג דאַנקען מיר אויך די פערוואַלט. מיטגלידער ה' י. מ. פריד, בעריש קאריק, פרעזעס ח. י. מרגליות פאַר זייער אונערמידליכער ארבייט, ווי אויך דעם פרויען קאָמיטעט און די „בנות א"י".

וואָצלאַוועק. זונטאָג פרשת ויגש, צום אַכטען חנוכה ליכטעל איז פאָרגעקומען אין אונזער שולע „בית יעקב" אַ חנוכה-פייערונג ביי דער אנוועזענהייט פון פיעל געסט. די פייערונג עפענט די פאָרזיצענדערין פון דעם שול קאָמיטעט פון רחל רובינשטיין, וועלכע רעדט אויך מעני‌נא דיומא. צום סוף האַלט די לעהרערין פרל. קירשענבוים די שלוס-רעדע, נאָך וועלכער די פערזאַמעלטע פערלאָזען דעם זאַל אין א געהויבענער שטימונג.

יעדע יודישע פרוי גיט איהר שבט-שפענדע פאַר די ארט. שולען אין ארץ-ישראל!

חמשה-עשר איז דער זאמעל-טאָג אין אַ'ע שטעדט!

ספּעציעלע ביילאַגע צום בית-יעקב-זשורנאַל № 30

חנוכת-הבית-פייערונג

פון דער צווייטער בית-יעקב-שולע אין לאָדז, פיראמאָוויטש 2

פאָרגעקומען מוצאי שבת פ' ויגש, תרפ"ח.

צום חנוכת הבית פון דער 2-טער „בית יעקב" שולע אין לאָדז פיראַמאָוויטשאַ 2, האָט דאָס „בית יעקב" קוראַטאָריום איינגעאָרדענט א שטילע און אינטימע פייערונג פאַר איינגעלאַדענע געסט, פיהרער פון דער אגודה און פאָרשטעהער פון די אָרטאָדאָקס. אינסטיטוציעס, כדי אין א געמיטליכער שטימונג ביי „א גלעזעל-טהיי" צו בעקענען די אָנוועזענדע מיט די לייסטונגען אויפ'ן „בית יעקב" געביעט אין אונזער שטאָדט, און צו שאפען א קאָנטאַקט צווישען די „בית-יעקב" אינסטיטוציעס און די אָרטאָדאָקסישע עסקנים, וועלכע זאָלען ווידמען זייער ענערגיע און לייסטונגס-קראפט צו דער ווייטערער ענטוויקלונג פון די לאָדזער „בית יעקב" אנשטאַלטען.

אנוועזענד אויף אָט דער פייערונג זענען געוועזען:

די ה. ה.

פונ'ם ועד הרבנים:

הרה"ג ר' משה מנחם סגל שליט"א.
" " מדרכי ניסן קרול שליט"א.

מיטגלידער פון קוראַטאָריום:

ר' משה וואידיסלאַווסקי, ר' אלי' קרישעק, ר' בעריש שוויאַטלאָווסקי, ר' משה באנדא, ר' משה גינזבורג, ר' דוד פאַלאַטש, ר' אליעזר גליצענשטיין, ר' שמואל יאָסקאָוויטש, ר' בינום ראָזענשטרויך.

פאָרשטעהער פון דער אגודה און אַנדערע אינסטיטוציעס די ה"ה:

דעפ. לייבל מינצבערג פאָרשטעהער פון ועד ההנהגה פון אגודה, ר' פישעל ליבערמאַן — ועד הפועל, ר' יוסף וואידיסלאַווסקי — מחזיקי הדת, ר' מרדכי מענדיל זאָמערפעלד — „יסודי התורה" ר' יצחק יוסף אייזנער — „צעירי אגודת ישראל", ר' אברהם ראדזינער — צעירי אגודת ישראל", ר' יחיאל יצחק בערמאַן — פון דער אָרט. פראקציע אין שטאָדט ראט, ר' יוסף פאַרבשטיין — פון דער אָרט. פראקציע אין דער קהלה, ר' אברהם מרדכי רוגובי — פון דער רעדאַקציע „יוד", ה' מיכל קעניג, ר' יצחק צעדערבוים — „פועלי אמוני ישראל".

איינגעלאַדענע געסט די ה"ה:

בינום לעווין, משה צעדערבוים, א. מ. קאפלאַן, משה אלטער, יצחק מאיר זדונסקי, יהושע בלאָהשטיין, פסח זאראָמב, הירשעל הענדעלעס, סנדר גוטמאן, דוד הירש זילבערשטיין, חיים בוסקאוואָדא, אלימלך ראהרמאַן, שלמה גרינבערג, ישראל סובינער, הירש מייראנץ

די גראַנדיעזע חנוכת הבית פייערונג פון דער 2-טער „בית-יעקב" שולע, פיראַמאָוויטשא 2—מוש"ק פ' ויגש תרפ"ח

פראָגראַם פון דער פייערונג;

ה' אליעזר גליצענשטיין עפענט די פייערונג אין נאָמען פון קוראַטאָריום: האָבענדיג דעם כבוד צו עפענען די היינטיגע חנופּת הבית פייערונג פון דער 2-טער „בית יעקב" שולע דאַרפען מיר אונזער בליק ווענדען צום ענטשטעהונגס-מאָמענט פון דער לאָדזער „בית יעקב" שול בכלל, — פאַר דריי יאָהר זענען זיך צונויף געקומען איניגע רבנים פון פוילען און גאַליציען, מיט'ן צוועק צו בעקעמפען דאָס צניעות-לאָזיגקייט ביי אונזערע טעכטער; אין דער זעלבער צייט זענען זיך ביי אונז צוזאַמען געקומען איניגע פערזאָן מיט'ן הויכען ציעל צו רעאַליזירען דעם „בית יעקב" געדאנק אין אונזער שטאָדט, האַלטענדיג עס פאַר'ן איינציגען מיטעל צו דערהאַלטען דאָס צניעות-געפיהל ביי דער יודישער טאָכטער און נישט קוקענדיג אויף די ענטוישונגען, וואָס אונזערע פאָרגענגער האָבען שוין געהאַט אויף דעם געביעט, האָבען מיר פונדעסטוועגען אָנגעשטרענגט אַלע אונזערע כחות און צוגעטרעטען צו דער אַרבייט — דאָ דערמאָנט דער רעדנער דעם נישט לאַנג פערשטאָרבענעם ד"ר עמנואל קארלעבאַך ז"ל, וועלכער איז געוועזען דער ערשטער, וואָס האָט די לאָזונג פון חנוך הבנות געוואָרפען אין דער גאַס — איבערטרעטענדיג די שוועל פון דעם דעמאָלסדיגען „בית יעקב" לאָקאַל פיראַמאָוויטשא 14 האָבען מיר זיך ערשט ארומגעזעהן, וואָס ס'אַרע פערוואָהרלאָזונג עס הערשט אין אַלע ווינקעלעך, אָבער דאָס האָט ריכטיג סימבאָלירט דעם מצב פון חינוך הבנות אין אונזער שטאָדט, אויף וועלכע ס'זענען געלעגען קופּעס שטיינער און שטויב...

אונזער מוט איז אָבער נישט געוואָרען געבראָכען: די שטיינער האָבען מיר בעזייטיגט, דעם שטויב האָבען מיר אָבגערייניגט און אזוי אַ נאָך האָבען מיר נאָך דויערענדע אַרבייט און נישט ווייניג ענטוישונגען, ענדליך געפונען דעם הערליכען וועג צום חינוך הבנות און אויך אַ דאַנק אונזער דירעקטאָר ה' קאמיענין. די „בית יעקב" שולע האָט זיך ענטוויקעלט מיט ראשיגע שריט, די שטימונג אין דעם גאס האָט זיך אַ סאַך

געענדערט לטובת דער שולע און ענדליך האָבען מיר בע"ה זוכה געווען יעצט צו פייערן דעם חנוכת הבית פון דער 2-טער שולע.

אינ'ם חינוך הבנות האָבען מיר מחזיק געווען דורך 2 חזקות א) חזקת שלש שנים ב) חזקת נעל גדר ופרץ. 3 יאָהר ארבייטען מיר אויף דעם געביט און במשך דער צייט האָט זיך אונז ב"ה איינגעגעבען צו שאפען א גדר ארום די גרויסע פרצה אין חנוך הבנות.

מיר ווענדען זיך צו אייך געעהרטע נאספים! קומט אונז צו הילף אין אונזער הייליגער ארבייט! אונזערע נשיאים האָבען שוין ליידער א חזקה זיך צו פערשפעטיגען... מיר ווילען זיך נישט בעפרייען, אָבער אונזער אַרבייטס-געביט האָט זיך פערגרעסערט און פערברייטערט ביז פיראמאָוויטשא 2 און צוזאַמען דערמיט איז אויך אונזער פעראנטוואָרטליכקייט געוואַקסען, דעריבער פערלאַנגען מיר פון אייך אייער מיטהילף. זאָלען מיר געמיינזאַם פאָרטזעצען אונזער אַרבייט צום שטאָלץ און רוהם פונ'ם רעליגיעזען יודענטום!

אַלס יו"ר ווערט איינשטימיג אויסגעוועהלט ה' **משה וואידיסלאַווסקי** וועלכער לאדענט איין אַלס בייזיצענדע ר' בונם לעווין, ר' לייבל מינצבערג, ר' משה אלתר, ר' יוסף וואידיסלאַווסקי, ר' א. מ. קאפלאַן און ר' פישל ליבערמאַן. דער פאָרזיצענדער דאנקט די פערזאַמעלטע און זאָגט: מיר האָבען דאָס גליק צו זיין לעבעדיגע עדות פון דעם וואונדער ווערק, וואָס ס'איז פאַר אונזערע אויגען געשאַפען געוואָרען. דער „בית יעקב" געדאַנק האָט א פאָלשטענדיגען נצחון אָבגעהאַלטען אין דער יודישער גאַס, אויך די וואָס זענען ביז אַהער געשטאַנען פון דערווייטענס — אויך פאַר זיי איז עס דער גרעסטער כבוד זייער טעכטער אין „בית יעקב" אריינצוגעבען. מיר דאַרפען דעריבער האָפען, אז ענדליך וועט די אַזוי אָנגעווייטיגטע פראַגע איהר ריכטיגע לעזונג בעקומען.

דעפ. מינצבערג בעגריסט די חגיגה אין נאָמען פון ועד הוהגה פון „אגודת ישראל". איך האָב גרויס תרעומות אויף אייך — רופט אויס דער רעדנער מיט התלהבות — פארוואָס איהר האָט די פייערונג אזוי בצנעא איינגעאָרדענט. די יודישע גאַס דאַרף דאָס גראַנדיעזע בילד געדאַרפט זעהן! זאָלען זיי זעהן, וואָס דאָס רעליגיעזע יודענטום האָט געשאַפען! זאָלען אונזערע פריינד קומען — וועלען זיי זיך פרייען, זאָלען אונזערע געגנער קומען — וועלען זיי זיך שעמען. מ'האָט דאָ געזאָגט אז מ'האָט זיך ערוואָרבען א נייע פאָזיציע אויף דער יודישער גאַס. נישט אמת! נישט א פאָזיציע, איך אַליין בין ענטציקט פון דעם, וואָס איך האָב געזעהן און געהערט. נאָר אונזער גאַנצער עגזיסטענץ האָבען מיר געראטעוועט!

נאָך קלינגען אין מיינע אויערען די בעוואוסטזיניגע תשובות, וואָס 9 יעהריגע שילערינס האָבען געגעבען אויף די זיי געשטעלטע פראַגען בעת די יעהרליכע בחינות, וועלכעס האָט אויף מיר געמאַכט דעם טיפסטען איינדרוק. צום סוף מאַכט דער **רעדנער** אויפמערקזאַם דעם „בית יעקב" קוראַטאָריום, אז זייער אַרבייט דאַרף זיין אין פולקאָמער הארמאָניע מיט דער אגודה-אָרגאַניזאַציע און איהרע מנהיגים

ר' יוסף וואידיסלאַווסקי זאָגט: מיר דאַרפען אויך נישט פערגעסען אין די ערשטע פיאָנערען אויפ'ן „בית יעקב" געביט, וואָס נאָר א דאנק זייערע אַנשטרענגונגען האָבען מיר שוין דערנאָך אַ אויסגעטראָטענעם וועג געהאַט צו אונזערע ווייטערדיגע אַרבייט, א דאַנק וועלכע מיר האָבען ב"ה דערגרייכט אזעלכע ריזיגע ערפאָלגען. צום סוף מאַכט דער רעדנער אויפמערקזאם, אַז מיט דער לעזונג פון חינוך הבנות-פראָבלעם דאַרף מען זיך נאָך נישט צופרידענשטעלען, מען דאַרף אויך דעם חינוך הבנים נישט פערנאַכלעסיגען.

ראַטמאַן ר' יחיאל יצחק בערמאַן בעגריסט די חגיגה אין נאָמען פון דער אָרטאָדאָקסישער פראַקציע אין שטאָט-ראַט, אויסדריקענדיג זיין גרויסע שמחה און בעגייסטערונג. צוליב דער דבוכת הבית פייערונג ענדיגט ער זיינע הארציגע ווערטער מיט פערשידענע צוגעפאַסטע מאמרי חז"ל.

הרה"ג ר' משה מנחם סגל בעגריסט די חגיגה אין נאָמען פון ועד הרבנים: דריי מדרגות זענען פערהאַנען ביים חינוך ווענן. אזוי ווי די תורה זאָגט עדות אויף אברהם אָבינו „למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו". די ערשטע מדרגה איז — בניו: אז מ'אינטערעסירט זיך נאָר דאָס קינד זאָל גוט זיין. די צווייטע מדרגה איז ביתו; אז מ'איז זיך אויך משתדל אז דאָס הויז זאָל גוט זיין. און ענדליך די דריטע מדרגה — אחריו: נישט נאָר ביי זיין לעבען זאָל אַלעס גוט און שיין זיין נאָר אויך אחריו — די קומענדיגע דורות. דער „בית יעקב" האָט דערווייל בעלייגט א עקזאמען אויף די ערשטע 2 מדרגות: ערציהענדיג די יודישע טאָכטער טהוט מען דאָך דערמיט פערפעסטיגען דאָס יודישע הויז. מיר דאַרפען דעריבער האָפען, אַז אויך דער אחריו וועט מקוים ווערען, אז אויך די נאָכקומענדע דורות וועלען זיין אדורכגעדרינגען מיט'ן תורה און יראה-גייסט וואָס דער „בית יעקב" בעמיהט זיך איינצופלאַנצען.

ה' פישל ליבערמאַן האַלט א לענגערע בעגריסונגס-רעדע אין נאָמען פון ועד הפועל פון „אגודת ישראל": דאָס „בית יעקב" קוראַטאָריום איז ווערט דעם גרעסטען דאַנק פאַר זיין ערפאָלגרייכע אַרבייט אויפ'ן חינוך הבנות געביעט. מ'דאַרף איהם אונטערשטיצען מיט אַלע כחות. צום סוף ווענדעט ער זיך מיט אַן אַפעל צו אַלע אונזערע פאָרשטעהער אין שטאָדט-ראַט, ווי אין דער קהלה, אַז זיי זאָלען אויספועלען געהעריגע סובסידיעס פאַר די „בית יעקב" שולען.

ה' א. ראָגאָווי בעגריסט די חגיגה אין נאָמען פונ'ם „יוד". שוין 10 יאָהר — זאָגט דער רעדנער — ווי די איינציגע אָרטאָדאָקסישע טעגליכע צייטונג „דער יוד" שטעהט אויף דער וואך צו וועקען אונזערע מאסען אויף דעם חינוך פראָבלעם בכלל און אויפ'ן חינוך הבנות פראָבלעם בפרט. גליקלעך זענען מיר צו זעהן די פרוכטען פון אונזער אונערמידליכער ארבייט. רעדענדיג וועגען די פערדינסטען פון בית יעקב קוראטאָריום זאָגט דער רעדנער: א בעזונדערען דאַנק קומט דעם „בית יעקב" קוראטאָריום פאר זייער שעפערישען כח, פאַר זייער יוגענדליכקייט פאר זייער פרישקייט. מיר בעגריסען אייך נישט פאַר דעם, וואָס איהר האָט געשאפען נאָר פאַר דעם, וואָס איהר שאפט און איהר ווערט נישט מיעד ווייטער צו שאַפען און צו בויען. צום סוף פערזיכערט דער רעדנער, אַז דער „יוד" וועט ווייטער שטיין אויף דער וואַך צו אונטערשטיצען אַלע „בית יעקב" אונטערנעהמונגען.

אין נאָמען פון צא"י בעגריסט ה' **יצחק יוסף אייזנער** וועלכער בעמערקט צווישען אנד. דעם גרויסען חלק, וואָס צא"י האָט אין דער „בית יעקב" בעוועגונג. דער ערשטער פיאָנער

אויפן „בית יעקב" געביעט, וועלכער האָט דעם „בית יעקב" געדאַנק פארשפרייט. אין אַלע פאַרוואָרפענסטע ווינקעלעך אין פוילען בכלל און אין אונזער שטאָט בפרט איז אונזער חבר רעזאַקאָנער **אליעזר גרשון פרידענזאָן**, וועלכער איז יעצט אין אויסלאַנד אין בית-יעקב און בנות אַגודת ישראל אינטערעסען און קען זיך אין דער שמחה נישט בעטייליגען. דער דיר. פון דער ניי ערעפנטע שולע איז אונזער חבר ח. ד. ראָזאנעס. ווער נאָך אַזוי ווי אונזערע צעירים פיהלען די נויטיגקייט פון חינוך בכלל און חינוך הבנות בפרט.

דאַן בעגריסט דאָזאָר **יצחק צעדערבוים** אין נאָמען פון פא"י. מיר האָבען דאָ געהערט — זאָגט דער רעדנער — פערשידענע ווערטער און מיינונגען, צו האבען מיר אויך קריטישע בעמערקונגען געהערט אויפ'ן אדרעס פון „בית יעקב" קוראַטאָריום. אַז זיי האָבען עפעס נישט גוט געטון? אַז זיי האָבען אַנדערע געדאַרפט מאכען? כה — תאמר לבית יעקב, צום „בית יעקב" זאָגט מען: כה! אַזוי ווי איר האָט געטון אזוי איז גוט און נוצלעך און דאָס איז אייער שבח.

נאָך די בעגריסונגען זינגט דאָס כאָר אונטער דער לייטונג פון ר' ישראל סובינער — מה טבו.

דאַן קומט פאָר א בעריכס-רעפעראט פון דירעקטאָר ה' **יואל נפתלי קאַמיעניץ** וועגען „די ארבייט און ענטוויקלונג פון דער „בית יעקב" שולע אין משך פון איהר 3 יעהריגער עגזיסטענץ":

דער פינאַנציעלער מצב — הייבט אָן דער רעפערענט — איז דער בצראָמעטער, וועלכער דאַרף פעסטשטעלען די מאָס און מצב פון יעדער אונטערנעמונג. אויך ווען מיר ווילן בעקומען א ריכטיגען בעגריף איבער דעם מצב און ענטוויקלונג פון אונזערע שולען דארפען זיך מיט דעם מאַסשטאַב בענוצען. אינ'ם חדש טבת תרפ"ה האָט דאָס גרונד-קאפיטאל פון דער שולע וואָס איז געוואָרען צוזאמענגעשטעלט דורך פערשידענע נדבות און הלואות בעטראָפען 1433 זל. די צאָהל תלמידות — 51. דאָס פערזאָנאַל איז בעשטאַנען פון 3 פערזאָן. דער חדש בודזשעט 420 זל. און אין חדש טבת תרפ"ח — האָבען מיר שוין אין די שולען 536 שילערינס און אויף די קורסען 198-734. דאָס פערזאָנאַל בעשטייט שוין פון 24 פערזאָן, וועלכע נעמען פענסיע 65.226 זל. א יאָהר. די יעהרליכע אויגעס בעטרעפען 12000 זל. רעמאָנט און שול-אינווענטאַרזש בעטרעפט 7223. אלגעמיינע אויסגאבען 10,000 זל. דירה געלד 15,702. דער אלגעמיינער ככום בעטרעפט 111,151. זל. אַ יאָהר.

הכנסות; שכר לימוד פון די שולען — 99,000 זל. פון די אָוועגד-קורסען — 4.800 זל. פון די פרעבלאָווקע 2,700. סובסידיעס — 3,500 ס"ה בעטרעפט די יעהרליכע הכנסה 104,000 זל. אָט די ציפערען בעווייזען אונז בולט, וואָס'אַרע ריזיגע פאָרטשריט אונזערע „בית יעקב" שולען האָבען געמאַכט וועהרענד די 3 יאָהר. פערשידענע שוועריגקייטען האָבען מיר אָבער אָנגעטראָפען אויף אונזער ארבייטס-וועג, וועלכער איז ווייט נישט מיט רויזען בעפלאנצט געוועזען. פון רעכט'ס האָט מען אונז פאָרגעוואָרפען, אַז מיט'ן לערנען מיט די טעכטער תורה קומען זיי דאדורך צו „תפלות". אנדערע האָבען זיך בכלל געהאַלטען ביים „שב ואל תעשה עדיף" און דעם חינוך הבנות האָבען זיי איבערגעגעבען אין די הזוד פון זייערע פרויען, וועלכע דאָבען דאָך זיעלוע קיוזדער נישט געקענט קיין בעסערע ערציהונג געבען, ווי זיי דאָבען אַליין געהאַט. אַזוי איז די שטוב צוטיילט געוואָרען אויף צוויי טייל; די זיהן האָט דער פאָטער מקדיש געווען כולו לד' און די טעכטער האָט ווייטער די מוטער איבערגעגעבען למולך, געשיקט אין די פרייע שולען, ווו מ'האָט פאר זיי דאָרט געפרעדיגט שנאה צום דת און צו אַלעם הייליגסטען און טייערסטען, און כדי געגען צו ווירקען געגען דעם שעדליכען איינפלוס, וואָס די קינדער האָבען געהאַט האָבען זיי זיך בעגנוגענט מיט אריין נעמען א מלמד אין דער שטוב אריין, וועלכער איז אריין געקומען אויף א האלבע שעה אין טאָג אַוועקזעצענדיג זיך דאָרט אין אַ ווינקעל קיינער זאָל איהם נישט ארויסזעהן... און ער האָט דאָס געדאַרפט זיין די רפואה אויף אַלע מכות. פון איין זייט די פרייע שולע מיט אַ פעסט אָנגעפיהרטען פראָגראם מיט אַ געשולט לעהר-פערזאָנאַל און פון דער צווייטער זייט דער נעבעכדיגער מלמד מיט'ן סידור אונטערן אָרעם, וועלכער דאַרף אויסלערנען דאָס מיידעל דאוונען... און אלס רעזולטאַט איז געקומען דאָס שרעקליכע פון וועלכען מיר אַלע זענען היינט עדות און אונזערע געגנער פרייען זיך אויף אונזער חורבן. דער מדרש דערציילט, אז בעת קבלת התורה האָט השי"ת געזאָגט: ווען כ'האָב אָדם הראשונ'ן פערזאָגט, אַז ער זאָל נישט עסען פון עץ הדעת און דערנאָך ערשט חוה'ן האָט זי דערנאָך אַלעס קאַליע געמאַכט... אויב איך זאָל יעצט נישט רופען די פרויען צום ערשט וועלען זיי דערנאָך אויך אַלעס קאַליע מאַכען... ליידער — רופט אויס דער רעדנער — האָבען זיי טאקי אַלעס קאַליע געמאכט, אַלע הייליגטימער האבען זיי פערשוועכט; אלעס האָבען זיי צעשטערט — אַפילו אויך אונזערע זיהן! זיי די פרויען, וועלכע האָבען געמיינט, אז צו קבלת התורה האָבען זיי קיין שייכות נישט — זיי זענען געווען די הויפט-כבה פון אַלערליי אויפטרייסלונגען וועלכע זענען פאָרגעקומען אין דעם יודישען הויז, רעאַליזירנדיג אונזער אידעע האָבען מיר זיך אָבער אָנגעשטויסען אויף פערשידענע שוועריגקייטען, אויסער די אויסערליכע שטערונגען האָבען מיר זיך אָנגעשטויסען אויף אינערליכע שוועריגקייטען פון פעדאגאָגישען כאַראקטער; עס האָט אונז געפעהלט די געהעריגע צאָהל פעדאגאָגישע לעהר-קרעפטען, עס האָט אונז אויך געפעהלט געהעריגע לעהר-ביכער א. אז. וו. אָבער א דאנק אונזער פעסטען בטחון און איבערמענשליכער אָנשטרענגונג האָבען מיר ב"ה אויסגעמיטען אַלע הינדערניסען און איינצעלווייז האָבען מיר געוואונען א פאָזיציע נאָך א פאָזיציע. אמת דער וועג איז נאָך גאַנץ ווייט, אָבער דאָס זענען מיר זיכער אז מיר גייען אויף דעם וועג, וואָס וועט אונז בע"ה פיהרען צום געוואונשטען ציעל.

צום סוף לעגט דער רעדנער פאָר פאָלגענדע פארשלאַגען:

א) צו עפענען א בעזונדער גימנאזיום, כדי יענע עלטערן וואָס ווילען זייערע טעכטער גימנאַזיאַלע בילדונג געבען זאָלען עס אויך ביי אונז געפינען.

ב) צו עפענען פאך-שולען פאר מיידלעך, כדי זיי זאָלען נישט זיין געצוואונגען אזעלכעס צו ערלערנען אין די פרייע שולען.

ג) צו אָרגאניזירען א קאָמיטעט פון די עלטערן פון די פאָוושעכנע שולען, וועלכע זאָל שטיין אין קאָנטאַקט מיט'ן „בית יעקב" קוראטאָריום א דאַנק וועלכע ס'וועט מעגליך זיין אויסצואיבען אַ דרוק בנוגע די רעליגיעזע למודים אין די אויבענדערמאַנטע שולען, עווענטועל צו ווירקען אויף די מאסגעבענדע ספערען, אַז ס'זאָל איינגעפיהרט ווערען לויט'ן מוסטער פון

פורים-דיאלאג
פאר בית-יעקב-שולען

20 עקזעמפלארען „בית יעקב" זשורנאל
5 עקז. קינדער-גארטען

פרייז 6.00 זל.

אהן געלד פריהער ווערט נישט געשיקט!

איניגע שטעדט, אז אלע קינדער זאגאר פון די פאָוושעכנע שולען זאָלען די רעליגיעזע למודים לערנען אין די „בית יעקב" שולען.

ד) פאַרצובּרייטען אַ גרויסען לאָקאַל פאר די בית יעקב שולע וועלכע זאָל קענען אַריינעמען איניגע טויזענד שילערינ'ס א דאַנק וועלכע דער שכר לימוד וועט ווערען קלענער ביז אַמינימום באופן אַז ס'זאָל געגעבען ווערען די מעגליכקייט פאַר די פיעל טויזענדער שילערינ'ס וואָס געפונען זיך אין די פאָוושעכנע שולען, אַז זיי זאָלען קענען אָנגענומען ווערען אין בּית יעקב. — אַלע פאָרשלאַגען זענען אָנגענומען געוואָרען.

רעפעראַט פון דיר. ח. ד. רוזאניס:

אין דעם יעצטיגען איינדרוקספולען מאָמענט ווי יעדער איז אדורכגעדרונגען מיט הייליגע בעגייסטערונג, בייוואוינענדיג דאָס גראַנדיעזע בילד פון דער היינטיגער חנוכת הבית פייערונג אין די יעצטיגע מינוטען פון התרוממות הרוח און חדות הנפש —שטעלט זיך אונז פאָר יענער ריהרענדע מאָמענט וואָס אונזער פאָטער יעקב האָט איבערלעבט, בעת ער האָט געהערט די גליקליכע בשורה אַז: עוד יוסף חי! ווי איז דען אימשטאַנד צו שילדערן אַזאַ ארט מאָמענט? צי איז דען פאַראַן אַ קינסטלער, וועלכער זאָל קענען מאָהלען אַזאַ ריהרענד בילד —אָבער דער פאָטער, וואָס האָט אַזאַ מאָמענט אליין איבערלעבט — ער איז עס אומשטאַנד צו פיהלען, אויך מיר געפונען זיך אין דער זעלבער לאַגע: שוין אַ רייה יאָהרען ווי עס טראָגט זיך צו אונז די טרויעריגע בשורה: פונ'ם „טרוף טורף יוסף". — אַז דאָס יודישע קינד גאַנץ בעזונדער'ס די יודישע טאָכטער, איז חלילה פערלוירען: אַז די חי' רעה וואָס האָט געלויערט אויף די יודישע שטוב האָט זי פון דאָרט ארויסגעריסען, און ליידער האָט זיך די טרויעריגע בשורה טיילווייז בעשטעטיגט; פון יעדער שטוב האָט זיך געטראָגען יענע האַרץ-רייסענדע וועה-געשריי: „אוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם!" אָבער אויך די עלטערן זענען אומגליקליך געוואָרען; יעדער פאָטער האַרץ איז צוריסען געוואָרען פאַר צער; יעדער מוטער האַרץ איז צושניטען געוואָרען פאַר ווייטאָג. און דער צער איז געווען אזוי גרויס און דער ווייטאָג —אזוי שרעקליך — — — ביז ענדליך מיר האָבען זיך דערוואַרט. ס'האָט זיך דערהערט די גליקליכע בשורה: אַז דאַס יודישע קינד לעבט! אז די יודישע טאַכטער איז אונזער!

יאָ, די יודישע טאָכטער איז בלב ונפש אונזער. און אָט האָט זי אונז געלאָזט זאָגען: מיר זענען גרייט זיך צו וואַרפען אין אייערע אָרעמ'ס אריין, אָבער מיר האָבען דאָך נישט וואו צו געהן; זייט מיר זענען אַרויס פון אייער הויז האָט עס זיך דאָך איינגאַנצען געענדערט; זייט מיר זענען פון אונזער היים פערטריבען געוואָרען איז דאָך אונזער היימישער קדשי קדשים אין גאַנצען חרוב געוואָרען, טאָ וואוהין זאָלען מיר געהן?

און אָט געפונענדיג זיך דאָ אין דעם הערליך דעקאָרירטען זאַל אינ'ם יעקב'ס הויז, וועלכעס איז ספעציעל אויפגעשטעלט געוואָרען פאַר אונזער טאָכטער—אָט דאָ לעבען מיר איבער דעם פייערליכען מאָמענט פונ'ם: עוד יוסף חי. אָט דאָ וועט אויך פאָרקומען די פייערליכע פגישה צווישען פאָטער און טאָכטער. אָט דאָ ווערט געלייגט די בריק פון להשיב לב בנים על אָבות. און דעריבער איז דער יעצטיגער מאָמענט אַזוי וויכטיג, דעריבער איז די יעצטיגע מינוט אַזוי בעדייטונגס-פול.

ווי אזוי דארף זיין אונזער אחריות-געפיהל לגבי דעם מאָמענט, ווי אזוי דארף זיין אונזער בעציהונג צו אָט דעם גראַנדיעזען בנין, וועלכער ווערט דאָ פאר אונזערע אייגען געשאַפען?

ס'איז פאַראַן אַ שעהנע אגדה, ווי עס ווערט דערצעהלט: אז ר' חנינא בן דוסא, וועלענדיג עפּעס שפענדען לטובת דעם בהמ"ק איז ער געגאַנגען אין דער מדבר און געפונענדיג דאָרט אַ ווערטפולען שטיין, האָט ער איהם אַרומגעהאַקט, אַרומגעפוצט אַזוי אַז ער זאָל ראוי זיין פאַר'ן בית המקדש. ער האָט אָבער נישט געקאָנט קריגען ווער עס זאָל איהם דעם שטיין פריהרען קיין ירושלים, פלוצלונג האָט ער דערזעהן איניגע מלאכים אין געשטאַלט פון מענשען, וועלכע האָבען איהם פערזיכערט, אַז זיי וועלען דעם שטיין פיהרען נאָך ירושלים, נאָר מיט'ן בּעדינג, אַז ער זאָל זיין האַנד מיטגעבען מיט'ן שטיין. אין אַ רגע איז ער שוין געווען אין ירושלים...

ווען מיר פערלאַנגען פון אייך, געעהרטע נאספים — רופט אויס דער רעדנער — אַז איהר זאָלט זיך בעשטייערן לטובת אָט דעם בהמ"ק, מיינען מיר נישט די קאַלטע שטיינער, בלויז די ציגעל, וואָס איהר דאַרפט געבען — אייער וואַרימע האַנד פערלאַנגען מיר! לייגט צו אייער האַנד צו דעם בנין, וואָס דאַרף אייך צוריקגעבען אייער טאָכטער וועט איהר זעהן ווי בּליץ שנעל וועט אַלעס פערטיג ווערען, וועט איהר זעהן, ווי דאָס אונמעגליכע וועט ווערען מעגליך!

שטיינער, ציגעל האָבען מעגליך אלע פערזאַמעלטע געגעבען פאַר אונזער בהמ"ק, אָבער די האַנד האָבען נאָר יחידים צוגעלייגט און דאָס איז דאָס וויכטיגסטע.

מ'האָט דאָ דערמאָנט, אַז די נשיאים האָבען שוין פון אייביג אַ חזקה צו פערשפעטיגען. אויך ביים משכן האָבען זי פערשפעטיגט. מעגליך אז לגבי דעם משכן איז דאָ גאָרנישט געשעהן. איז דאָך דאָס משכן אָהן זיי פערטיג געוואָרען — והמלאכה היתה דים. און אויך אונזער משכן איז ב"ה אין גאַנצען פערטיג געוואָרען, אָבער — והנשיאים חסר! אייך, נשיאים פעהלט דאָך!

דורכ'ן געבען די האַנד פאַר'ן בית יעקב ווערט דאָך געשאַפען דער קאָנטאַקט צווישען אייער שטוב און דעם „בית יעקב", ווערט דאָך געשאַפען דער צינור, וועלכער דאַרף איבערליפערן דעם „בית יעקב" גייסט אין אייער הויז, וואָס דאַרף בעלויכטען ווערען פונ'ם אור ד' — יעצט פעהלט עס דאָך אייך נשיאים! אָבער די אמאָליגע נשיאים זעהענדיג, אַז זיי האָבען פערשפעטיגט ביים בנין זענען זיי געווען די ערשטע, וואָס האָבען מקריב געווען קרבנות ביים חנוכת הבית. איהר נשיאים דאַרפט אויך קומענדיג צום היינטיגען חנוכת הבית, זיין די ערשטע, וואָס זאָלען גרייט זיין קרבנות מקריב צו זיין.

פאַראַנען עלטערן, וואָס געבען נישט אַריין זייערע קינדער אין „בית יעקב" ווייל זיי אימפאָנירען מעהר דער נאָמען גימנאַזיום, וואָס בית יעקב פערמאָגט עס דערווייל נישט, אָבער — רופט אויס דער רעדנער — דאָס קליינטשקע קרבן מעגען מיר פערלאַנגען פון אייך פאַר „בית יעקב"!

אונזערע עלטערן האָבען גרעסערע קרבנות געבראַנגט.

(ענדע איפ'ן שער-בלאַט)

אייניגע שטעדט. אז אלע קינדער זאָגאר פון די פּאָווש־כנע שולען זאָלען די רעליגיעזע למודים לערנען אין די „בית יעקב" שולען.

ד) פאָרצוברייטען א גרויסען לאָקאל פאר די בית יעקב שולע וועלכע זאָל קענען אריינעמען אייניגע טויזענד שילערינ׳ס א דאנק וועלכע דער שכר לימוד וועט ווערען קלענער ביז אַמינימום באופן אז ס׳זאָל געגעבען ווערען די מעגליכקייט פאַר די פיעל טויזענטער שילערינ׳ס וואָס געפונען זיך אין די פּאָווש־כנע שולען, אז זיי זאָלען קענען אָנגענומען ווערען אין בית יעקב. — אלע פאָרשלאגען זענען אָנגענומען געוואָרען.

רעפעראַט פון דיר. ח. ד. רוזאניס:

אין דעם יעצטיגען איינדרוקספולען מאָמענט ווי יעדער איז אדורכגעדרונגען מיט היליגע בעגייסטערונג, בייוואוינענדיג דאָס גראנדיעזע בילד פון דער היינטיגער חנוכת הבית פייערונג אין די יעצטיגע מינוטען פון התרוממות הרוח און חדות הנפש — שטעהט זיך אונז פאַר יענער ריהרענד׳ע מאָמענט וואָס אונזער פאָטער יעקב האָט איבערלעבט, בעת ער האָט געהערט די גליקליכע בשורה אז: עוד יוסף חי! ווי איז דען אימשטאַנד צו שילדערן אַזא ארט מאָמענט? צי איז דען פארהאַן אַ קינסטלער, וועלכער זאָל קענען מאָהלען אַזאַ ריהרענד בילד — אָבער דער פאָטער, וואָס האָט אַזאַ מאָמענט אליין איבערלעבט — ער איז עס אומשטאַנד צו פיהלען, אויך מיר געפונען זי אין דער זעלבער לאגע: שוין א רייה יאָהרען ווי עס טראָגט זיך צו אונז די טרויעריגע בשורה; פונ׳ם „טרוף טורף יוסף". — אַז דאָס יודישע קינד גאַנץ בעזונדער׳ס די יודישע טאָכטער, איז חלילה פערלוירען; אז די חי׳ רעה וואָס האָט געלויערט אויף די יודישע שטוב האָט זי פון דאָרט ארויסגעריסען, און ליידער האָט זיך די טרויעריגע בשורה טיילוויז בעשטעטיגט; פון יעדער שטוב האָט זיך געטראָגען יענע האַרץ־רייסענדע וועה־געשריי: „אוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם!" אָבער אויך די עלטערן זענען אומגליקליך געוואָרען; יעדער פאָטער הארץ איז צוריסען געוואָרען פאר צער; יעדער מוטער הארץ איז צושניטען געוואָרען פאר וויטאָג. און דער צער איז געוועזען אזוי גרויס און דער ווייטאָג — אזוי שרעקליך — — — ביז ענדליך מיר האָבען זיך דערוואַרט. ס׳האָט זיך דערהערט די גליקליכע בשורה: אז דאָס יודישע קינד לעבט! אז די יודישע טאָכטער איז אונזער!

יאָ, די יודישע טאָכטער איז בלב ונפש אונזער. און אָט האָט זי אונז געלאָזט זאָגען: מיר זענען גרייט זיך צו וואַרפען אין אייערע אָרעמ׳ס אריין, אָבער מיר האָבען דאָך נישט וואו צו געהן; זייט מיר זענען אַרויס פון אייער הויז האָט עס זיך דאָך אינגאַנצען געענדערט; זייט מיר זענען פון אונזער היים פערטריבען געוואָרען איז דאָך אונזער היימישער קדשי קדשים אין גאנצען חרוב געוואָרען, טאָ וואוהין זאָלען מיר געהן?

און אָט געפונענדיג זיך דאָ אין דעם הערליך דעקאָרירטען זאַל אינ׳ם יעקב׳ס הויז, וועלכעס איז ספּעציעל אויפגעשטעלט געוואָרען פאר אונזער טאָכטער — אָט דאָ לעבען מיר איבער דעם פייערליכען מאָמענט פונ׳ם: עוד יוסף חי. אָט דאָ וועט אויך פאָרקומען די פייערליכע פגישה צווישען פאָטער און טאָכטער. אָט דאָ ווערט געלייגט די בריק פון להשיב לב בנים על אבות. און דעריבער איז דער יעצטיגער מאָמענט אזוי וויכטיג, דעריבער איז די יעצטיגע מינוט אזוי בעדייטונגס־פול.

ווי אזוי דארף זיין אונזער אחריות־געפיהל לגבי דעם מאָמענט, ווי אזוי דארף זיין אונזער בעציהונג צו אָט דעם גראנדיעזען בנין, וועלכער ווערט דאָ פאר אונזערע אויגען געשאַפען?

ס׳איז פאַרהאַן אַ שעהנע אגדה, ווי עס ווערט דערציילט: אז ר׳ חנינא בן דוסא, וועלענדיג עפּעס שפענדען לטובת דעם בהמ״ק איז ער געגאנגען אין דער מדבר און געפונענדיג דאָרט א ווערטפולען שטיין, האָט ער איהם ארומגעהאַקט, ארומגעפוצט אזוי אַז ער זאָל ראוי זיין פאר׳ן בית המקדש. ער האָט אָבער נישט געקאָנט קריגען ווער עס זאָל איהם דעם שטיין פיהרען קיין ירושלים, פלוצלונג האָט ער דערזעהן אייניגע מלאכים אין געשטאַלט פון מענשען, וועלכע האָבען איהם פערזיכערט, אַז זיי וועלען דעם שטיין פיהרען נאָך ירושלים, נאָר מיט׳ן בעדינג, אַז ער זאָל זיין האַנד מיטגעבען מיט׳ן שטיין. אין א רגע איז ער שוין געוועזען אין ירושלים...

ווען מיר פערלאנגען פון אייך, געעהרטע נאספים — רופט אויס דער רעדנער — אַז איהר זאָלט זיך בעשטייערן לטובת אָט דעם בהמ״ק, מיינען מיר נישט די קאַלטע שטיינער, בלויז די ציגעל, וואָס איהר דאַרפט געבען — אייער וואַרימע האַנד פערלאַנגען מיר! לייגט צו אייער האַנד צו דעם בנין, וואָס דאַרף אייך צוריקגעבען אייער טאָכטער וועט איהר זעהן ווי בליץ שנעל וועט אַלעס פערטיג ווערען, וועט איהר זעהן, ווי דאָס אונמעגליכע וועט ווערען מעגליך!

שטיינער, ציגעל האָבען מעגליך אלע פערזאַמעלטע געגעבען פאר אונזער בהמ״ק, אָבער די האַנד האָבען נאָר יחידים צוגעלייגט און דאָס איז דאָס וויכטיגסט!

מ׳האָט דאָ דערמאָנט, אַז די נשיאים האָבען שוין פון אייביג א חזקה צו פערשפעטיגען. אויך ביים משכן האָבען זיי פערשפעטיגט. מעגליך אַז לגבי דעם משכן איז דאָ גאָרנישט געשעהן. איז דאָך דאָס משכן אָהן זיי פערטיג געוואָרען — והמלאכה היתה דים. און אויך אונזער משכן איז ב״ה אין גאנצען פערטיג געוואָרען, אָבער — והנשיאים חסר! אייך, נשיאים פעהלט דאָך!

דורכ׳ן געבען די האַנד פאַר׳ן בית יעקב ווערט דאָך געשאַפען דער קאָנטאַקט צווישען אייער שטוב און דעם „בית יעקב", ווערט דאָך געשאפען דער צינור, וועלכער דארף איבערליפערן דעם „בית יעקב" גייסט אין אייער הויז, וואָס דארף בעלויכטען ווערען פונ׳ם אור ד׳ — יעצט פעהלט עס דאָך אייך נשיאים! אָבער די אמאָליגע נשיאים זעהענדיג, אַז זיי האָבען פערשפעטיגט ביים בנין זענען זיי געווען די ערשטע, וואָס האָבען מקריב געווען קרבנות ביים חנוכת הבית. איהר נשיאים דאַרפט אויך קומענדיג צום היינטיגען חנוכת הבית, זיין די ערשטע, וואָס זאָלען גרייט זיין קרבנות מקריב צו זיין.

פאַרהאַנען עלטערן, וואָס געבען נישט אריין זייערע קינדער אין „בית יעקב" ווייל זיי אימפּאָנירען מעהר דער נאָמען גימנאַזיום, וואָס בית יעקב פערמאָגט עס דערווייל נישט, אָבער — רופט אויס דער רעדנער — דאָס קלייניטשקע קרבן מעגען מיר פערלאנגען פון אייך פאַר „בית יעקב"!

אונזערע עלטערן האָבען גרעסערע קרבנות געבראַכט.

(ענדע אויפ׳ן צווייטן בלאַט)

...

חנוכת־הבית־פייערונג.

(ענדע פונ׳ם בעריכט).

ציטירענדיג דעם פסוק: והי׳ בית יעקב לאש ובית יוסף ללהבה — רופט אויס דער רעדנער — בית יעקב — ווען עס איז געשאַפען געוואָ־ען אין אונזער שטאָדט דער ערשטער בית יעקב — לאש — האָט עס אָנגעצינדען אַ פייעריל אין יעדען יודישען האַרץ, בית יוסף — ווען מיר האָבען מוסיף געווען אַ צווייט הויז פאַר אונזער טאָכטער — ללהבה: דאָס דאַרף שוין אַרויסרופען פלאַם־פייערדיגע התלהבות, אַזאַ התלהבות וואָס זאָל אויך אַנדערע קענען בעגייסטערען און אָט די התלהבות פערלאַנגען מיר פון אייך און דאָס וועט איהר אונז אונבעדינגט מוזען געבען. און נור דענסטמאָל ווען אין יעדען יודישען האַרץ וועט אויפפלאַמען אָט דאָס הייליגע פייער, דאַן וועט אויך זיין ותחי רוח יעקב, — איבעראַל וועט צוריק אויפלעבען דער גייסט פון יעקב!

דאַן קומט פאַר אַ רעפעראַט פון ה׳ דוד צבי זילבערשטיין. יעדער איינציגער פון מיינע חשוב׳ע פאָררעדנער — הויבט אָן דער רעפערענט — האָט זיך אָבגעשטעלט אויף אַ בעזונדערען מאָמענט, וועלכער האָט איהם אַממעהרסטען אימפּאָנירט. דעם אימפּאָנירט די עסטעטישע זייט פון דער שולע, דער צווייטער ווערט ענטציקט פון דער געשמאַקפולער אָרדנונג און בעקוועהמליכקייט מיט וועלכען עס צייכענט זיך אויס אָט דער לאָקאַל. איך וועל מיך בעזונדערס אָפּשטעלען אויף דער פּעדאַגאָגישער און ערציהערישער זייט פון דער שולע. עס איז דערמאָנט געוואָרען וועגען די פערשידענע אויפגאַבען וואָס די „בית יעקב" שולע דאַרף ערפילען זוי, אַז ס׳זאָל זיין אין איינקלאַנג מיט די נייעסטע פּעדאַגאָגישע פאָרשריפטע. אויף דער וויל איך בעמערקען אָט וואָס: די מנורה וועלכע האָט זיך געפונען אין בהמ״ק האָט געהאַט פערשידענע כפתורים און פרחים, אָבער דאָס אַלץ האָט געדאַרפט זיין ממנה — פון די מנורה אַליין! נישט נעמען פון דער פרעמד אַ כפתור אָדער א פרח און אַרויפזעצען אויף דער מנורה דאָס — נישט! נור — בפתורי׳ ופרחי׳ ממנה יהיו. אָט די מנורה דאַרף פאַר אונז דינען אַלס סימבאָל. נישט נעמען כפתורים פון דער פרעמד נור די כפתורים ופרחים וואָס ס׳איז נויטיג פאַר דער „בית יעקב" שולע זאָל פליסען פונ׳ם קריסטאַל ריינעם תורה־קוואַל — ממנה! דאָס אָבער וואָס די לייטונג פון די „בית יעקב" שולען געפינט זיך אין זיכערע הענט — דאָס גיט אונז די געהעריגע גאַראַנטיע, אַז „בית יעקב" וועט ווירקליך זיין דאָס וואָס זי דאַרף זיין — די מנורה הטהורה און וועמען עס וועט לייכטען דער אור ד׳! און אויב אונזערע געגנער האָבען שטענדיג געפלאַנט אַרויסצוררייסען די טעכטער פונ׳ם יודישען יודישען הויז - יעצט ווען מיר זענען ב״ה אין דער לאַגע אַ געגען אָנגריף צו מאַכען, וועלען מיר זיך מיט דעם סיסטעם נישט בענוצען; איין שטראַהל פון אונזער לייכטענדע מנורה וועלכע וועט זיך אַהין טראָגען אין יענע פערוואָרפענע און פינסטערע ווינקעלעך — און עס וועט זיין ובאו האובדים והנדחים די אובדים ונדחים וועלען אַליין קומען צו אונז!

ה׳ חיים בוסקאַוואָדאַ, אויסדריקענדיג זיין שמחה צוליב די חנוכת־הבית־פייערונג האָט ער פאָרגעשלאָגען אַרויסצוגעבען אקציעס צו 5—10 דאָלאַר וועלכעס זאָל דינען אַלס יסוד צוצוגרייטען אַ ספּעציעלען גרויסען לאָקאַל פאַר דער שולע.

ה׳ שמואל יאָסקאָוויטש, מיטגליד פון „בית יעקב" קוראַטאריום טראַגט אַריין אַ פאַרשלאַג צו וועהלען אַ ספּעציעלען ועד, וועלכער זאָל צוטרעטען צו בויען אַ הויז פאַר „בית יעקב", פארשטעלענדיג גלייכצייטיג אַ פּלאַן ווי עס צו רעאַליזירען. דער פארשלאַג האָט געוואונען די איינשטימיגקייט פון אַלע פערזאַמעלטע וועלכע האָבען פון צווישען זיך באַלד אויסגעוועהלט פאָלגענדע פערזאָנען אין ועד הבנין: ר׳ אברהם מאיר קאַפּלאַן, ר׳ משה וואוידיסלאַווסקי, ר׳ שמואל יאָסקאָוויטש, ר׳ סנדר גוטמאַן, ר׳ שלמה גרינבערג, ר׳ פנחס זאראמב, ר׳ יוסף פאַרבשטיין, ר׳ הירשל הענדעלעס, ור׳ מרדכי מנדיל זאָמערפעלד.

דערנאָך ווערט ערקלערט אַ הפסקה ווי דער עולם האָט ביי „אַ גלעזיל טיי" געפיהרט אַ געמיטליכען געשפּרעך וועגען פערשידענע אַקטועלע „בית יעקב" ענינים. דאַן זינגט דאָס כאָר אונטער דער לייטונג פון ר׳ ישראל סובינער — המבדיל.

ביי אַ פייערליכער שטימונג שליסט דאַן דער פאָר ר׳ משה וואוידיסלאַווסקי די אַזוי אימפּאָזאַנטע פייערונג ווינשענדיג אַלע נאספים צו פייערען דעם חנוכת בנין „בית יעקב" אין ירושלים.

פון דער רעדאַקציע.

צוליב׳ן וואַהל־סעזאָן זענען אַלע לאָדזער דרוקעריי[ען] בעוואָרפען מיט אַרבייט, אַזוי דאָס עס איז אונז נישט מעגליך געווען אין חודש טבת אַרויסצוגעבען דעם זשורנאַל — דער קינפטיגער אדר־נומער ערשיינט אי״ה פּינקטליך.

ס׳איז ערשינען:

אונזערע איינשטעלונג צו א״י

(אין דייטשער שפּראַך)

פון **יעקב לאַנדא**

אַנ׳אידעאָלאָגישע שטודיע איבער דעם מהות פון היסטאָרישען יודענטום, זיין בעציהונג צו ארץ־ישראל אַלס היימאַט־לאַנד פונ׳ם יודישען פאָלק אין פערגאַנגענהייט און צוקונפט און זיין אויפפאַסונג איבער די געגענוואַרטס־אויפגאַבע כלפי דעם אויפבוי פונ׳ם הייליגען לאַנד.

פרייז 2 זלאָטעס.

זיך צו ווענדען, געגען פאָראויס־צאָהלונג פונ׳ם פּרייז, צו:

Palästina Zentrale der Agudas Jisroel
Frankfurt a./M., Schwanenstr. 12.

פורים־דיאַלאָג

פאַר בית־יעקב־שולען

4 בויגען, העקטאָגראַפירט גוט לעזבאַר איז שוין צו בעקומען.

דערזעלבער דיאַלאָג איז נאָך פאָריגעס יאָהר אויפגעפיהרט געוואָרען אין צעהנדליגער „שולען מיט גרויס ערפאָלג.
פּרייז 3.50 זל. — פריהעראויס געלד.

צו בעקומען אויפ׳ן אַדרעס פון אונזער אַדמיניסטראַציע.

20 עקזעמפּלארען „בית יעקב" זשורנאַל

5 עקז. קינדער־גארטען

צוזאַמען 600 זייטען העכער הונדערט בילדער:
פּרייז 6.00 זל.

אהן געלד פריהעראויס ווערט נישט געשיקט!

Łódź, Luty 1928 r. Cena 85 gr. Rok V, zeszyt 30.
„BAJS JAKOW“ (miesięcznik) Adres Red. „Bajs Jakow“ Łódź, Aleksandrowska 28.

צו דער חתונה פון אונזער מיטגלידערין פרל.
מלכה ראזענוואסער
פון וולאצלאוועק
מיט ה' **ארי' לייב ראש**
פון לאדז
ווינשען מיר א גליקליכע צוקונפט
וולאצלאוועק בנות אגודת ישראל
פארזיצ. מ. פוקס
סעקרעט. מ. רובינשטיין.

צו דער תנאים-שרייבונג פון אונזער חשוב'ע מיטגלידערין
פרל. **אסתר מילער**
מיט ה' **משה לובלינער** פון ראווא
ווינשען מיר א הערצליכען מז"ט
סקערנעוויץ בנות אגודת ישראל
סעקרעטארין: ח. זעגמאן.

בברכת מזל-טוב אני מברך את ידידי הנעלה מר
יצחק מושקוביץ
לרגלי בואו בברית הנשואין.
לאדז, טבת תרפ"ח.
משה פרידנזון.

א הערצליכען מז"ט
ווינשען מיר אונזער חשוב'ע מיטגלידערין
פרוי בריקמאן
צו דער פערלאבונג פון איהר זוהן
בלאשקי די בנות-פערוואלטונג.

אונזערע טיפסטע מיטלייד-געפיהלען דריקען מיר אויס
דער חשוב'ער אונערמידלעכער עסקנות און פיהרערין פון
„בנות אגודת ישראל" פרל.
לאצע שטשעראנסקא
צוליב'ן טויט פון איהר פאטער ע"ה.
זיי געטרייסט אין דיין הייליגער ארבייט!
עקזעקוטיווע בנות אגודת ישראל
אין פוילען.

בברכת מזל-טוב חמה אני מברך את ידידי מר
משה אפרים מושקוביץ
לרגלי בואו בברית הארוסין.
א. ג. פרידנזון.

מזל-טוב!
א הארציגען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער חברה פרל.
ה. פרידריך, צו איהר פערלאבונג
ווי אויך אונזער סעקרעטארין פרל. **ליכטענשטיין,**
און פרל. **א. שארפהארץ** צו זייער חתונה.
זייער צוקונפט זאל געבויט ווערען אויף די בערג פון יהודה און
ירושלים. בנות אגודת ישראל
פרזעדבארז. לעהרערין: פרל. זיידמאן.

הנני מברך בזה בברכת מזל טוב לבית את
משפחת ליכטענשטיין
מפרזעדבארז
לרגלי נשואי בתם תחי'.
א. ג. פרידנזון.

א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער וויצע-
פארזיצענדערין פרל. **ה. י. לאקס**
צו איהר חתונה מיט **ה. י. ווינטער**
איהר זאלט בויען אייער הויז אין גייסט פון אונזערע אידעאלען
סלופצא. „בנות אגודת ישראל".

ב"ה
צו דער חתונה פון פרל.
מ. ר. ראזענוואסער
מיט ה' **א. ל. ראש** פון לאדז
ווינשט א הערצליכען מזל-טוב
מ. קירשענבוים
(„בית יעקב" לעהרערין אין וולאצלאוועק.)

Red. i wyd. L. G. Frydenzon. Tłocznia I. Grinberga, Łódź, Wschodnia 45, tel. 31-90.